

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Nathansen, Henri.

Mor har Ret - : Komædie i tre Akter.

M 64332/50 8°

Kbh. : Gyldendal, 1904

108 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

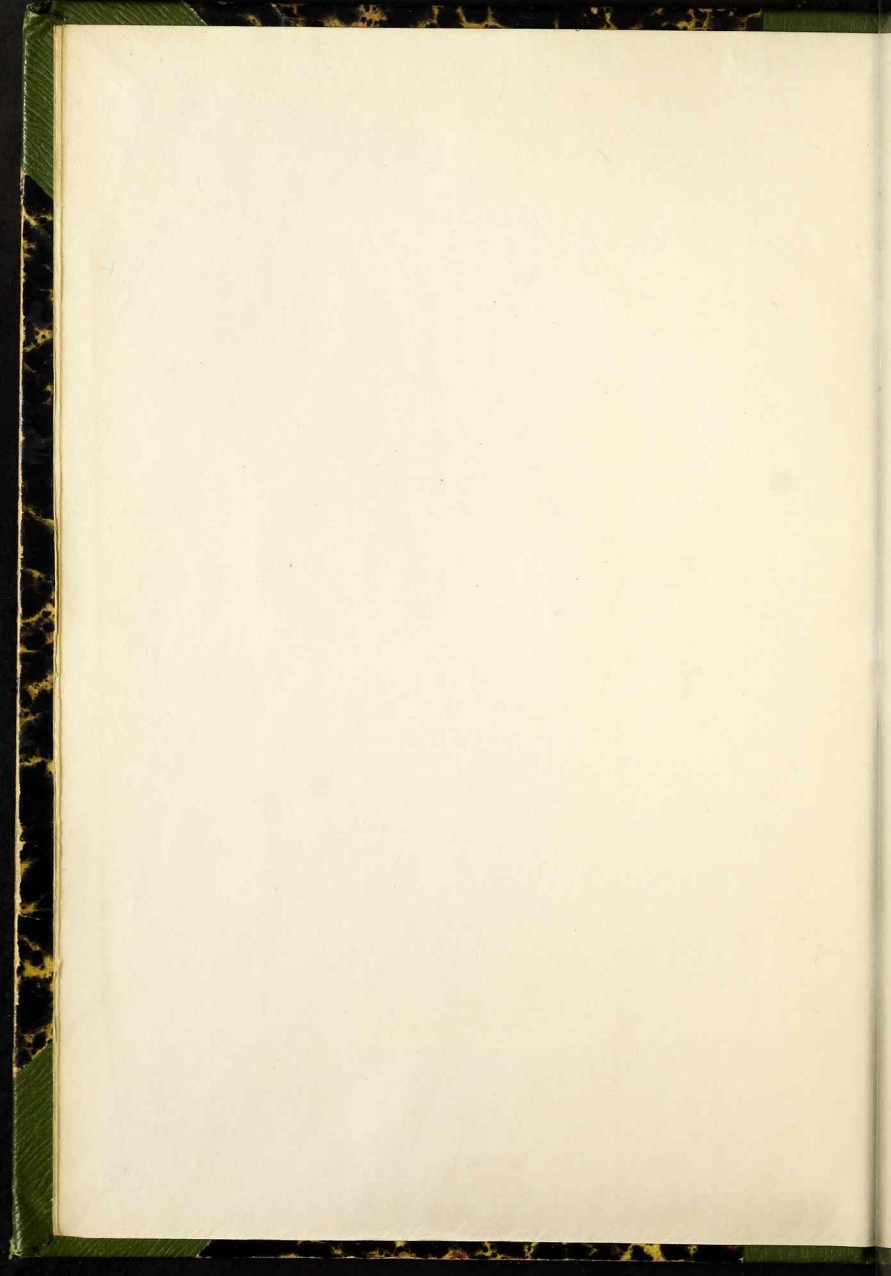
UK

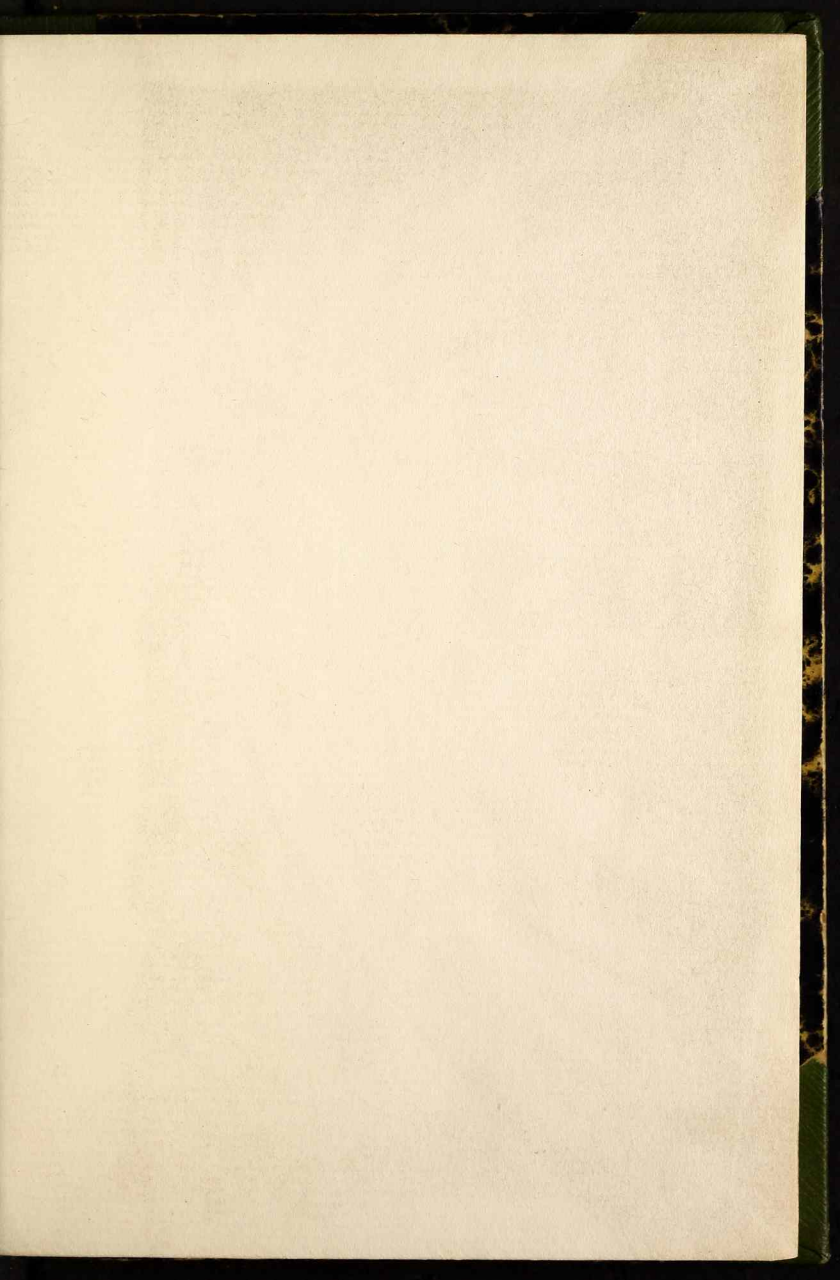
The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

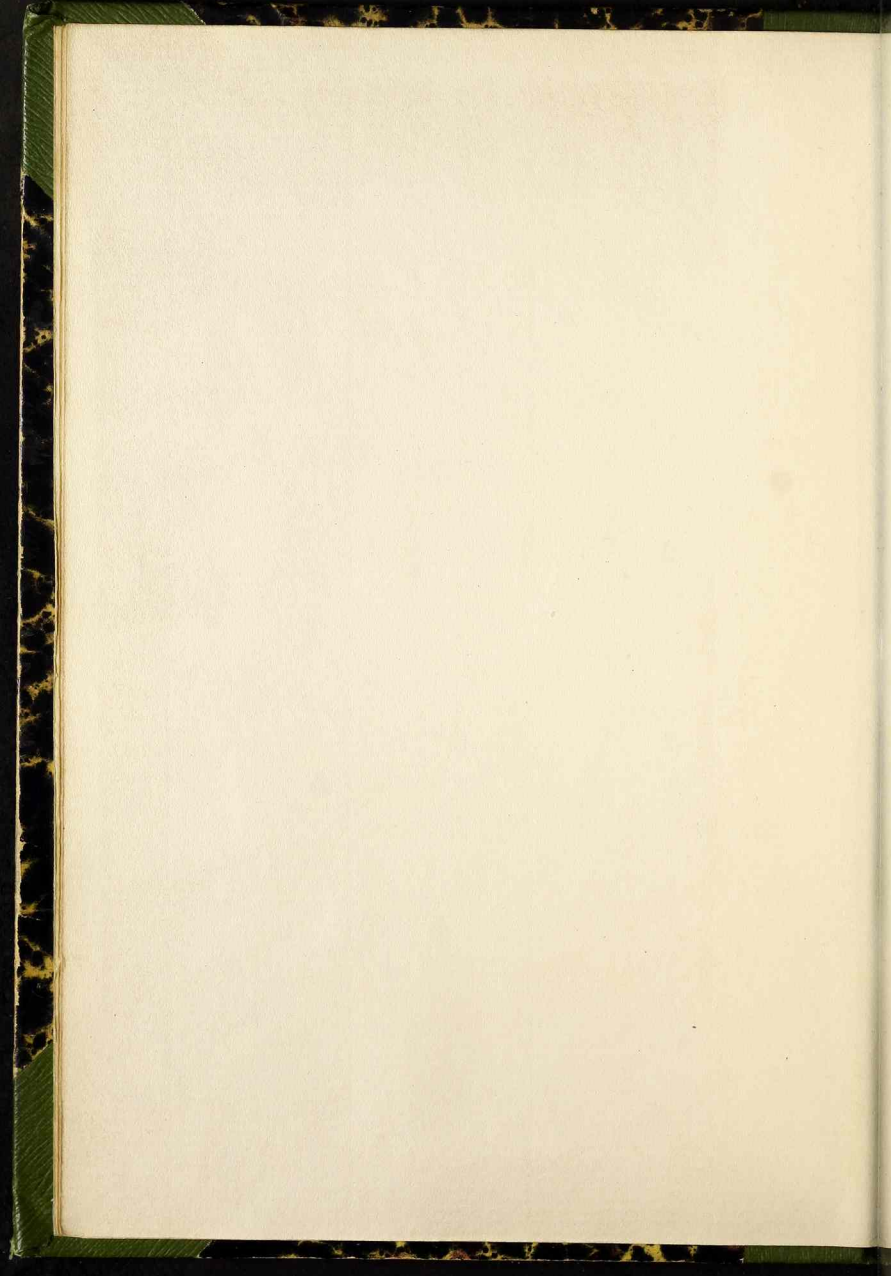
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

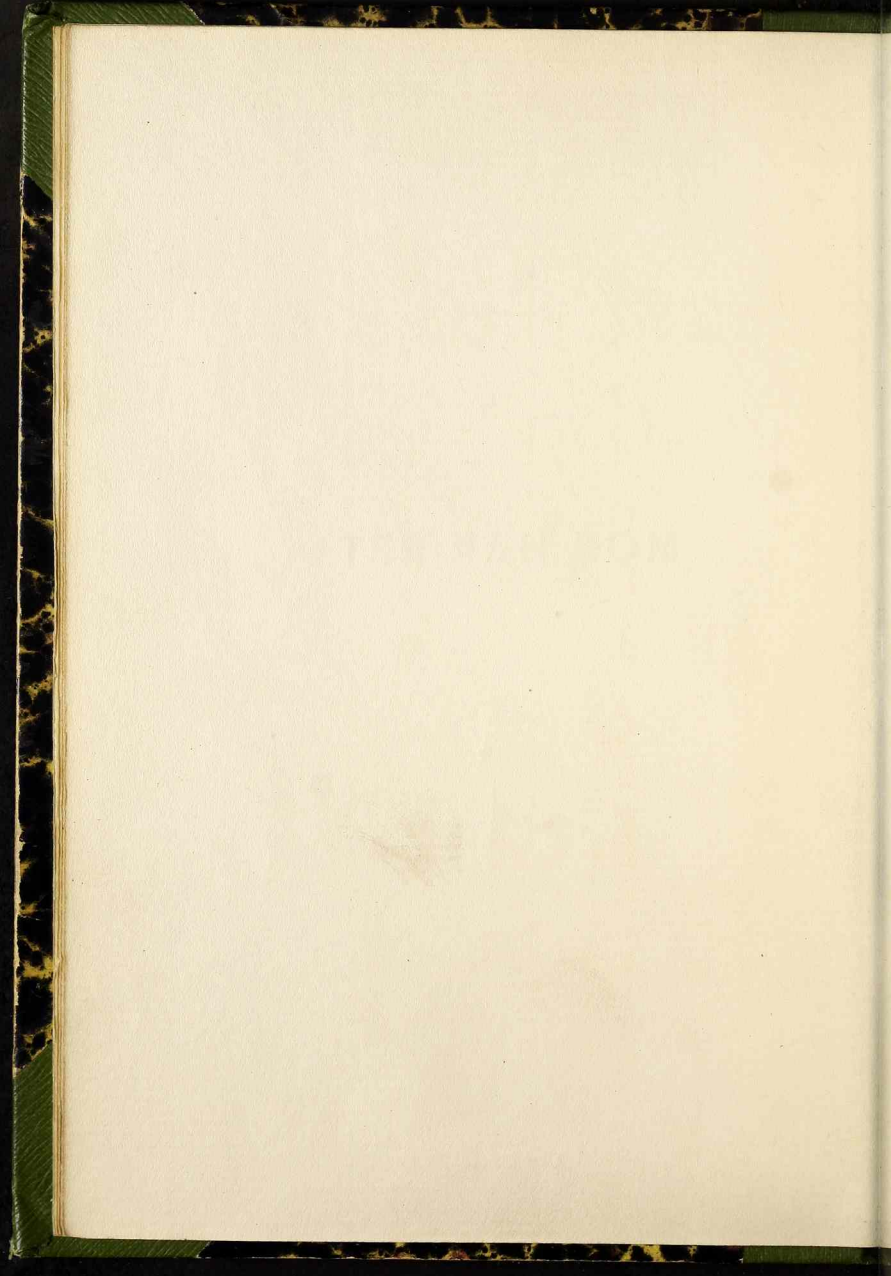
130021446069

MOR HAR RET —

HENRI NATHANSEN

MOR HAR RET —

KOMEDIE I TRE AKTER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

KØBENHAVN 1904 KRISTIANIA

KØBENHAVN - GRÆBES BOGTRYKKERI

BIBL. UNIV.
HAFNIENSIS

PERSONERNE:

ERIK RAMSING, cand. phil., Lærer.

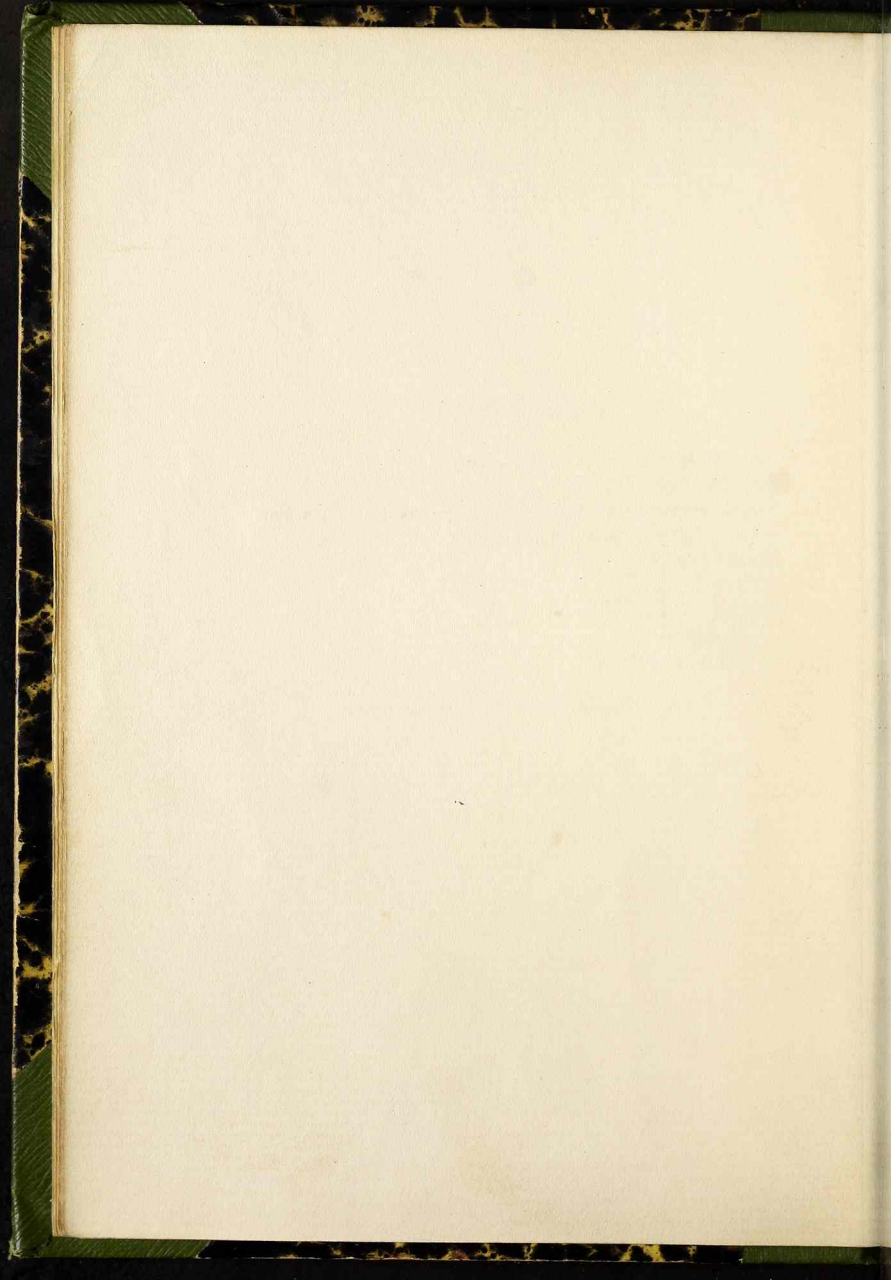
BERTHA, hans Hustru.

GAMLE RAMSING, Embedsmand,	}	Erik Ramsings For- ældre.
FRU RAMSING, hans Hustru.		

CARSTENS	}	Lærere.
KLINT		
BRASK		
BUEMANN		

SKOLEDIREKTØREN.

Handlingen foregaar i Erik Ramsings Hjem.

FØRSTE AKT.

Scenen: Erik Ramsings Arbejdsværelse. En gammel Hestehaarssofa, Bord og to Fløjtslænestole til højre i Forgrunden. Til venstre Skrivebord med Stol. Et Par Reoler og nogle Stole langs Væggene. Paa Væggene nogle Fotogravurer og en Del Familiebilleder. Paa Kakkelloven Darwin i Gips. Dør til højre. I Baggrunden til højre fører en Dør ud til Entreen og til venstre en Dør ind til Soveværelset.

Idet Tæppet gaar op, kommer Bertha Ramsing med sine Svigerforældre ind fra Entreen. Den gamle Ramsing bliver hjælpeløs bragt til Sæde af sin Hustru.

FRU RAMSING. Goddag, min Pige. Naa, hvordan har I det?

BERTHA. Aa, jo. Vil Svigermor ikke have Tøjet af?

FRU RAMSING. Nej Tak — jeg skulde blot lidt ud med Ramsing. Han har jo inte været paa Kontoret i den sidste Tid — det er rent snavs med Hørelsen i alt det Graavejr. Men Fuldmægtig Jensen kan sagtens klare, hvad der er. — Aa Gud ja, naar man først har naaet de 70.

BERTHA. Svigerfar kunde saamænd ogsaa snart trænge til at tage sin Afsked.

Mor har Ret —.

RAMSING. Hvad siger hun?

FRU RAMSING. Bertha spørger, hvordan du har det?

RAMSING. Jo Tak — jo Tak —

FRU RAMSING. For Guds Skyld, min Pige, nævn aldrig Ordet Afsked til en Embedsmand. Forresten tager en Embedsmand heller inte sin Afsked. Han faar den. — Og han faar den jo inte, undtagen at han tager den.

RAMSING. Hvad siger du?

FRU RAMSING. Jeg fortæller Bertha, at det er bedre med Hørelsen.

RAMSING (ryster bekymret paa Hovedet:) Ak ja — det er Graavejret —

FRU RAMSING. Det kan nu inte nytte at nægte det — Ramsing er falden svært af i det sidste Aars Tid. Hovedet er heller inte godt længer. Men Jensen er jo konstitueret, og saa har Ramsing da gudskelov ingen Brug for det.

RAMSING. Hvad siger du?

FRU RAMSING. Jeg talte om Fuldmægtig Jensen.

RAMSING. Ja, Jensen er konstitueret. (Hæver Haanden:) Men hvem har Ansvaret?

FRU RAMSING (nikker lidt utaalmodig:) Ja, ja — det har du, Ramsing. Jensen besørger jo kun

Forretningerne. (Til Bertha.) Blot nu Konstitutionen kunde faa Lov at vare ved de Par Aar, Ramsing har igen, saa han blev i Embedet, og vi fik fuld Gage. Det er saadan sin Sag at skulle leve af Pensionen, naar der skal være lidt til jer ogsaa. Og Herregud — vi tager det da inte fra andre end Staten. Og et Overhoved skal der jo være paa Kontoret.

RAMSING. Hvordan har lille Erik det?

FRU RAMSING. Han mener lille Einar.

BERTHA. Jo Tak, Svigerfar.

FRU RAMSING. Spørg Far, om han inte vil ind og se Drengen. Det er saa trættende at have ham siddende. Og saa kan vi ogsaa have det lidt rart for os selv.

BERTHA. Vil Svigerfar ind at se lille Einar?

RAMSING. Jo Tak — jo Tak —

FRU RAMSING. Saa kan du sidde lidt inde ved Vuggen, Ramsing. (Til Bertha:) Dér sidder han saa rart og blunder. (Hjælper Ramsing ind ad Døren i Baggrunden til venstre.) Saadan . . . saadan . . . (Man ser dem derinde bringe Ramsing til Sæde i en Lænestol ved Siden af Vuggen.) Jeg skal nok komme og hente dig, naar du har vugget lille Einar i Søvn . . . (De kommer atter tilbage, Døren ind til Værelset lader de staa aaben efter sig.) Ja, min Pige, du kan tro, det er inte altid lige let. Og saa er Ramsing jo heller inte helt renlig. Men jeg beder alligevel til, at jeg maa beholde ham, saa vi da har vort gode Udkomme. Vores Pro-

fessor siger ogsaa, at han godt kan strække til nogle Aar endnu. Og den Tid, der gaar med Glæde, som man siger —

Naa, hvordan har I det saa her hos jer? Det er sandt — mens jeg husker det — jeg har Pengene med til jer. Værsaago'!

BERTHA. Aa, de Penge —

FRU RAMSING. Ja, min Pige, naar man inte selv kan klare sig —

BERTHA. Det kan vi saamænd ikke alligevel.

FRU RAMSING. Saa er det saagu' jeres egen Fejl. Det er da en god Skilling, véd jeg, de 600 Kroner om Aaret fra os. Er det inte 2000, Erik har nu?

BERTHA. Jo, det tror jeg.

FRU RAMSING. Det er da noget, en Kone maa vide, Bertha.

BERTHA (lidt haardt:) Ja, vi har 2000 — endnu. (Rejser sig urolig.) Du skal ikke bryde dig om, hvad jeg siger idag, Svigermor. Jeg mener blot, at vi kunde godt klare os uden Hjælp . . . eller vi burde kunne det . . . aa, det Hele bliver En tilsidst saa fortvivlende ligegyldigt.

FRU RAMSING. Saa, saa — Bertha — du ved da, at Pengene er jer vel undt, skønt vi saamænd godt selv kunde have Brug for dem.

BERTHA. Det er heller ikke det . . . ikke alene. Der er saa meget andet. Og nu lille Einars Sygdom. Sommetider synes jeg, at jeg har mest Lyst til at lægge Hænderne i Skødet og lade alt gaa, som det bedst kan.

FRU RAMSING. Saadan noget maa man inte sige.

BERTHA. Aa, man bliver undertiden saa led ved kun at sige det, man maa sige.

FRU RAMSING. Saa, saa Bertha —

BERTHA. Ja, jeg ved, jeg er nervøs og bliver det mere og mere Dag for Dag. Denne evindelige Regnen-ud og Regnen-ud for at faa det til at slaa til og saa se, at det dog ikke kan nytte . . . denne evige Uro for, at der en skønne Dag skal ske et eller andet, saa vi igen staar paa Gaden. (Da Fru Ramsing vil afbryde:) Nej, der er ingenting, Svigermor, men du ved jo ligesaa godt som jeg, at man aldrig er sikker paa, hvor Erik staar, og hvad han kan faa i Sinde. Straks var han jo saa glad over Skolen og sin nye Virksomhed — saa kom det ene og saa det andet i Vejen. Du kender Erik, naar han først begynder at tale om sit Kald! Aa, dette evige op-og-ned, Svigermor . . . det piner Livet af mig.

FRU RAMSING. Ja, han skulde have taget sin Embedseksamen i Stedet for alt det Komedie-pjæt i Studenterforeningen. Gud ved, hvor mange Gange jeg og Far sagde til ham, at nu skulde han gøre Alvor af det og se og faa den Eksamen.

Men saa skulde han være med til det ene, og saa kunde han inte sige nej til det andet — og han skrev Viser og holdt Taler og spillede Komedie, og det kunde jo maaske ogsaa altsammen have gavnet ham paa Embedsvejen, naar han saa blot havde taget den Eksamen. Men saa gik han jo en skønne Dag fra Juraen til Statsvidenskaben. Det skulde være interessantere. Det lød jo inte saa godt at sige, at det var lettere. Og saa lige med ét var det, at han vilde være Lærer, og Far fik da ogsaa med meget Besvær puttet ham ind i Hjorts Skole. Det var jo rigtignok en Sorg, at Ens eneste inte skulde drive det til mere end som til Lærer. Og da navnlig, naar man som Erik inte manglede Evnerne . . .

Hvad er det nu han hedder, hans Ven henne paa Skolen?

BERTHA (henne ved Vinduet.) Klint.

FRU RAMSING. Var det inte ham, der forærede jer den — (peger paa Kakkellovnen) — hvad er det han hedder, han der oppe?

BERTHA. Darwin.

FRU RAMSING. Ja, Darwin — det var ham med Religionen. Jeg kan inte forstaa, at I vil have saadan noget staaende i jeres Stuer. Man kan godt være mindre troende uden derfor at være nogen ligefrem Gudsfor nægter. Men saadan rent ud at . . . at stadse op med sin Ugudelighed, saa alle Folk kan se den, det passer sig engang inte for Mennesker fra et godt Hjem og med jeres Opdragelse.

Jeg kan nu inte forstaa, hvad Erik ser i denne Klint. (Da Bertha ikke svarer.) Jeg siger, at jeg kan inte forstaa, hvad Erik ser i ham.

BERTHA. Svigermor maa undskylde — jeg stod og tænkte paa noget andet.

FRU RAMSING. Jeg talte om denne Klint.

BERTHA. Aa, Klint. Erik tror jo paa ham. Han siger, at Klint er den eneste, der for Alvor vil Revolution herhjemme.

FRU RAMSING. Fy, det var da nogle grimme Ord. Det ligner slet inte Erik at tale saadan. Men denne Klint er jo ogsaa en Person uden Familie, er han inte? Kan du forstaa, hvad Erik med sine Forbindelser vil med ham?

BERTHA. Svigermor ved, hvor svag Erik er, og hvor mange Venner han har haft. Nu har Klint faaet en vis Magt over ham, og det er ikke godt at vide, hvad han vil bruge den til.

FRU RAMSING. Saa burde du, min Pige, tage Affære.

BERTHA. Hvor tit tror du ikke, jeg har prøvet at tale Erik til Fornuft. Nu er jeg blevet træt.

FRU RAMSING. Man har inte Lov til at snakke om Træthed, saalænge man er ung og stærk.

BERTHA (med et træt Smil:) Er jeg ung — —?

FRU RAMSING. Snak om en Ting. Jeg ved saagu' inte, hvordan det er med Mennesker nu om Stunder, men de — — de kør' inte sammen som i gamle Dage. Tror du inte, jeg havde min Hyre med Ramsing i sin Tid? Han havde ogsaa ligesom Erik saa mange Slags Kald og Meninger, saa der var nok til flere Familier. Men saa tog jeg Styret og sagde ham min Mening, og saa syntes han alligevel til Slut, at det var mig, der havde Ret. I pylrer for meget med jeres Mandfolk nu om Dags. Mandfolk skal man tage med en Trumf — eller ogsaa skal man lade være med at tage dem.

BERTHA. Alt det er jo dog kun Ord, Svingermor. Det er jo ikke alle, der er ens.

FRU RAMSING. Alle Mandfolk er ens.

BERTHA. Ja ja — men saa Kvinder da.

FRU RAMSING. Naar de faar et Mandfolk, bliver de saagu' ogsaa ens.

BERTHA. Tror du da ikke, jeg har sagt Erik min Mening? Men Erik har det jo saadan, at han kun vil høre Ens Mening, naar den er den samme som hans. Har man en anden, tror han, man vil ham til Livs. Og jeg kan ikke blive ved og ved. For mig selv kan det jo ogsaa være det samme . . . naar jeg ved, det er saadan, saa er det saadan . . . men nu har vi lille Einar, og vi skal jo leve, og Erik kan slet ikke taale at komme ud af det igen —

FRU RAMSING. Ud af det . . ? Jamen Barn, hvad er der paa Færde? Her er da vel inte sket noget?

BERTHA. Nej, nej — der er ingenting.

FRU RAMSING. Bertha —

BERTHA. Du skal ikke spørge, Svigermor. Der er ingenting. (Da Fru Ramsing vil afbryde:) Naar jeg nu siger dig, at der ingenting er! (Brister pludselig i Graad.)

FRU RAMSING. Men Barn dog!

BERTHA. Det er blot mig, der er saa nervøs . . . jeg har ikke kunnet sove de sidste Nætter . . . og saa Bittens Sygdom — og saa meget andet — —

FRU RAMSING. Saa, Bertha — tør nu dine Øjne og lad os saa høre, hvad det er, der trykker dig. Nej, det kan inte nytte, du ryster paa Hovedet, for der er jo alligevel noget. Kom saa frem med det, min Pige.

BERTHA. Der er ingenting, Svigermor, slet ingenting.

FRU RAMSING. Naa, lad mig saa høre.

BERTHA. Det er ikke noget, jeg kan sige dig.

FRU RAMSING. Saa sig du det kun.

BERTHA. Jeg har lovet ikke at sige noget.

FRU RAMSING. Man lover saa meget.

BERTHA. Du maa ikke plage mig, Svigermor.

FRU RAMSING. Det er noget med Erik . . ?

BERTHA (ryster tavs paa Hovedet).

FRU RAMSING. Noget med Skolen — inte?

BERTHA (rejser sig:) Aa, jeg ved ikke —

FRU RAMSING. De har da inte sagt ham op?

BERTHA. Nej . . nej . .

FRU RAMSING. Saa har han saagu' gjort det selv.

BERTHA. Nej, nej — jeg siger dig, jeg ved ingen Verdens Ting.

FRU RAMSING. Nu skal du sige mig, hvad der er i Vejen, Bertha. Tror du kanske inte, at jeg selv har kunnet mærke paa det sidste, at det var galt fat med Erik igen? Han har ogsaa begyndt at snakke til mig om sit Kald. Og naar han er ved den Melodunte, saa ved jeg, at han skal til at lave Dumheder.

BERTHA (lidt efter:) Naa ja . . . det er noget med Skolen, Svigermor. (Gaar frem og tilbage i Stuen.) Der har været saa meget i den sidste Tid. Det er et Spørgsmaal om Børnenes Religionsundervisning. Direktøren har været her, og Erik har været hos

Direktøren, og ingen af dem vil bøje sig. Hjort vil have, at Erik som hidtil skal undervise i Religion, og Erik paastaar, at han ikke kan mere, fordi det strider mod hans Overbevisning.

FRU RAMSING. Overbevisning? Er Drengen gal? Tror han, han kan forsørge Kone og Barn med sin Overbevisning? Eller tror han kanske, at hans Far har haft Raad til at have nogen anden Overbevisning end den, han skulde have?

BERTHA. Det er jo slet ikke for dét, Svigermor. Naturligvis skal et Menneske have Lov til at have sin Overbevisning og rette sig efter den . . .

FRU RAMSING. Det er alle disse moderne Ideer. I gamle Dage havde Folk inte nogen Overbevisning eller den Slags. Og derfor troede de paa deres Gud.

BERTHA (ved Vinduet.) Det er kun det, at jeg ikke tror, at Erik i Virkeligheden har nogen Overbevisning.

FRU RAMSING. Hvor skulde han ogsaa have den fra? Han skal i hvert Fald inte kunne sige andet, end at han har haft et godt Eksempel for Øje i sit Hjem. — Hvor er han henne nu?

BERTHA. Paa Skolen.

FRU RAMSING. Og taler med Hjort?

BERTHA. Ja, det er idag, Afgørelsen skal træffes. Du kan forstaa, at jeg er urolig og forpint. Jeg

ved ikke, hvad vi skal gribe til, naar Erik atter staar med tomme Hænder. Men du maa love mig én Ting, Svigermor, ikke at lade dig mærke med, at du ved noget . . . det kommer saa kun til at gaa ud over mig, og jeg kan ikke holde mere ud. — Jeg tror ikke engang, I skal blive, til han kommer, han kan saa let mærke paa dig, at du ved noget . . . eller du kan komme til at sige et eller andet . . .

FRU RAMSING. Jeg siger inte et Ord.

BERTHA. Ja ja, men det siger maaske alligevel mere, end du tror. Og jeg vil helst være ene, naar han kommer. Jeg venter ham hvert Minut. Jeg skal nok sende Bud eller selv komme hen til jer, naar jeg har faaet at vide, hvordan det er gaaet.

FRU RAMSING. Naa ja — jeg var nu helst bleven og havde sagt ham Beskeden med det samme. Men naar du synes det, saa venter jeg. Vær du blot rolig, min Pige, jeg har før kunnet tumle ham. Ramsing var ogsaa en Gang et stridbart Hoved, men du ser da, hvordan jeg har faaet ham. Det klarer sig nok altsammen. Der er inte noget, Mandfolk bliver saa føjelige af, som naar vi Kvinder lader dem selv om at rode sig ud af det, de har rodet sig ind i. Naar de saa inte kan hitte Rede i det længer, saa kommer de til os, og saa kan vi saagu' sætte dem, hvor vi har Lyst.

(Rejser sig.) Naa, saa er det vel ligesaa godt, vi trisser af. Vil du kalde paa Ramsing?

BERTHA (hen til Døren). Svigerfar ... Svigerfar ..

FRU RAMSING. Aa Gud, han sover vel. Han har altid kunnet sove, hvor man satte ham, om det saa var paa en Kontorstol. Men han kender min Stemme. — Ramsing!

RAMSING (vaagner op derinde.) Skal vi op?

FRU RAMSING. Ja, nu skal vi gaa, Ramsing.

RAMSING (rejser sig ved Berthas Hjælp og kommer ind.) Ak ja — ak ja — (faar Øje paa Darwin:) Hvem er han dér paa Kakkelo'nen?

FRU RAMSING. Det er jo Grundtvig, Far.

RAMSING. Ja ja — det ligner godt — har selv kendt ham — har kendt ham — ak ja ...

FRU RAMSING. Farvel, min Pige. Saa hører jeg jo fra dig, saa saare Erik kommer.

BERTHA (følger dem ud.) Ja. Farvel Svigermor. Farvel Svigerfar —

RAMSING. Hvad siger hun?

FRU RAMSING. Bertha beder dig komme snart igen.

RAMSING. Jo Tak — jo Tak — — (ud.)

BERTHA (kommer atter ind, staar et Øjeblik i Tanker, gaar saa til Vinduet. Ryster ligesom Tankerne af sig, gaar forsigtig ind i Soveværelset og kalder ud:) Marie! (Man hører Maries Stemme, Bertha tysser paa hende.) Vil De hjælpe mig lidt med Bitten? (De kommer ind, bærende Vuggen, som de stiller midt paa Scenen.)

PIGEN. . . . Og vil Fruen saa bare tænke Dem, saa siger han, Gaardmanden, til mig, om jeg vil flytte mine Baller, ellers skal han sku flytte dem. Og tag den bare med Ro, Mortensen, og tæl til tyve, siger jeg —

BERTHA (utaalmodig.) Ja ja, Marie . . hyss . . .

PIGEN (idet hun gaar.) Saadan en Løjser!

BERTHA (vugger Barnet og nynner sagte. Lidt efter høres Støj i Entreen, hun rejser sig og iler mod Døren. I det samme træder Erik Ramsing ind).

ERIK (gaar hen til Bordet, lægger med et energisk Smæld nogle Bøger fra sig:) Saa!

BERTHA. Naa, hvad blev det —?

ERIK. Hvad det blev?

BERTHA (bøjer tavs sit Hoved).

ERIK. Havde du ventet dig andet?

BERTHA (tier stadig).

ERIK. Jeg troede, at du som jeg var klar over, at Spørgsmaalet nu stod paa et Enten-Eller. Havde du troet, at jeg alligevel gav efter? Du havde maaske ovenikøbet haabet, at jeg i sidste Instans faldt til Føje. — Hvorfor siger du ikke noget?

BERTHA. Hvad vil du have jeg skal sige?

ERIK. Nej naturligvis — hvad skal du sige? Det er al den Forstaaelse, I Kvinder viser os Mænd: Tavshed.

BERTHA. Jeg ved ikke, hvad jeg skulde sige.

ERIK. Tak — ingenting.

BERTHA. Du maa jo bedst vide, om det er rigtigt, du har gjort — om du har Kræfter dertil. Jeg kan jo ikke vide, hvor stærkt du føler det.

ERIK. Saa burde du vide det. Jeg har sagt dig det tit nok.

BERTHA. Sagt og sagt —

ERIK. Men jeg føler det ikke, vel...?

BERTHA. Aa, lad os nu ikke komme ind paa det igen, Erik. Du piner tilsidst Livet af mig med dine evige Spørgsmaal. Naar du stoler paa dig selv, er det jo godt. Hvad jeg mener, er dig dog saa absolut ligegyldigt.

ERIK. Absolut.

BERTHA. Blot du vilde sige mig, hvad vi nu skal leve af.

ERIK. Mor slaar ikke Haanden af os.

BERTHA. Hvad tror du, de stakkels 600 Kroner kan strække til i et Hus? Det er jo ikke mere, end du bruger til Lommepenge og Cigarer.

ERIK. Saa lader man være med at røge.

BERTHA. Og lever af Lommepengene.

ERIK. Du med dit leve og leve. Man skulde tro, der ikke var andet.

BERTHA. Aa, jeg ved snart ikke.

ERIK. Men det ved jeg — gudskelov! (Op og ned i Stuen.) Jeg forstaar dig ikke. Er det din Mening, at der ikke er noget at kæmpe for her i Livet . . . ingen Opgaver . . . ingen personlig Overbevisning. Er det virkelig saadan, at Ægteskabet for jer Kvinder kun er en Havn, hvor I saa at sige aandelig fortøjer? Da jeg forlovede mig med dig, havde du jo Hovedet fuldt af Planer og Interesser. Hvor er det blevet af altsammen?

BERTHA (lader Armene synke.) Ja, hvor blev det altsammen af?

ERIK (ser Darwins Buste, staar op paa en Stol og retter lidt ved den:) Og imidlertid tog mine Planer lidt efter lidt Fart, og min Livsanskuelse fik sin Form. Nu staar jeg som jeg altid har ønsket at staa, medens du — ja, jeg kan godt sige . . . sidder dér nede.

BERTHA (ved Vuggen.) Svigermor og Svigerfar var her før.

ERIK. Mor saa' vel ikke Busten?

BERTHA. Det er dog saa ligegyldigt, Erik.

ERIK (hurtig ned.) Jeg spørger, om hun saa den?

BERTHA. Ja.

ERIK. Det er dog ogsaa fortrædeligt. Du ved, hun hader den Buste — det var jo af Hensyn til hende, vi i sin Tid tog den bort.

BERTHA. Det var dig selv, der sagde, at den skulde hentes ned fra Loftet, før Klint kom.

ERIK. Det havde ingen Hast, før jeg var her. Du ved, jeg hader at saare andres Følelser. Det er kedeligt, at det skal være det første, der møder mig.

(Sætter sig og tænder en Cigar:) Saa! Nu gælder det at gribe Tingene rigtig fat.

BERTHA. Hvad har du tænkt dig at gøre?

ERIK. Foreløbig se Tiden an.

BERTHA. Og saa?

ERIK. Saa faar vi se. Jeg har jo endnu ikke definitivt taget min Afsked. Det skal ske skriftlig ifølge Ansøgning. Direktøren har ganske vist tilbudt mig Betænkningsstid i nogle Dage, men det er selvfølgelig rent pro forma. Jeg vil absolut ikke betænke mig.

BERTHA. Husk, hvor ofte du før har fortrudt.

ERIK. Jeg . . . fortrudt . . . ? Aldrig. Kan du nævne mig blot et eneste Eksempel? Jeg kan have givet efter i Bagateller — for Fars og Mors Skyld — maaske ogsaa for din — — men virkelig fortrudt noget (lægger Haanden paa Brystet) her inde — aldrig!

BERTHA. Jeg synes kun, at naar du har undervist saa længe, kunde du ogsaa gøre det en Stund endnu. Maaske I saa dog blev enige.

Mor har Ret —.

ERIK. Direktøren bøjer sig ikke.

BERTHA. Nej, men . . .

ERIK. Jeg heller ikke. Kunde du tænke dig at bøje dig paa et saadant Punkt?

BERTHA. Det er jo ikke mig, der spørges om.

ERIK. Jeg ved, at jeg kunde det absolut ikke. Jeg sagde det til Direktøren: „De vil kunne forstaa, Hr. Direktør, at dette ikke er et øjeblikkeligt Lune, men en Sag mellem mig og min Samvittighed. Naar jeg giver Slip paa min Overbevisning, saa mister mit Liv med det samme sin Ligevægt,“ — jeg brugte nøjagtig de Ord. Han kom saa hen til mig: „Min kære Ramsing,“ — han tog forøvrigt Sagen yderst hensynsfuldt — „min kære Ramsing, De ved, hvor nødig jeg giver Slip paa Dem, Deres Far og jeg er Ungdomsvenner, men jeg kan ikke bøje mig paa dette Punkt, hvor det er Skolens Disciplin det gælder.“ Saa trykkede han min Haand. „Og skulde jeg ikke mere se Dem her paa Skolen, saa har De min uforbeholdne Agtelse.“ Jeg svarede selvfølgelig, at han ogsaa havde min.

BERTHA. Aa, al den Agtelse, som man kan spise paa et Stykke Smørrebrød.

ERIK. Her er ikke Stedet for Vittigheder.

BERTHA. Det er Sandheden.

ERIK. Tak, hvis du saa blot vilde forskaane

mig for den. Du har en Maade at tage den Slags Ting paa, en Mangel paa Form — — ja, det nytter ikke, du ryster paa Hovedet, jeg ynder nu én Gang Form. Her staar jeg og taler om et virkeligt Vendepunkt i mit Liv, jeg har lige gjort mit Regnskab op, min Stilling er yderst vanskelig, og saa sidder du dér og . . (hidsig) . . bogstavelig talt renser dine Negle.

BERTHA (lægger Hovedet mod Bordet) Jeg kan ikke holde det ud.

ERIK (puster ligegyldig Røgen fra sig, gaar et Par Skridt, kommer tilbage:) Saa—saa, Bertha . . (ser hen mod Døren) Pigen . .

Tror du da ikke, jeg har tænkt, selvom jeg forstaar at beherske mig. Saa — hold nu op med den Graad, du ved, hvor Graad gør mig nervøs. Herregud, du ved jo, hvormeget jeg mener med det, jeg siger . . .

Men du maa ogsaa kunne forstaa, at jeg nu mere end nogensinde trænger til Støtte. Om man end føler sig stærk nok alene, saa føler man sig dog stærkere, naar der staar En ved ens Side. Og nu gælder det for Alvor om at staa sammen. Det er jo ikke mindre end en Kulturkamp, der forestaar, Bertha.

BERTHA. Hvad skal der saa kæmpes for?

ERIK. Den frie Overbevisnings Ret.

BERTHA. Aa, Erik — hvor kan du dog tro —

ERIK. Tro . . ? Du skal faa at se. I skal alle faa det at se, Carstens ogsaa med sit overlegne Smil.

Jeg har søgt længe, før jeg fandt mit Kald. Jeg dur ikke til at staa i Rækkerne. Min Plads er udenfor.

Ser du Bertha, Meningen var jo den, at en af os to, Klint eller jeg, skulde ofre os paa dette Spørgsmaal for de andre paa Skolen . . og det vil jo atter sige Skolerne Landet over, hele den opvoksende Ungdom, Efterslægten — ja, det er i Virkeligheden Begyndelsen til en aandelig Revolution herhjemme. Og af største Betydning for min fremtidige Stilling. For en Førerstilling kan blive til en Livsstilling, Bertha.

BERTHA. Hvorfor tror du, at Klint har trukket sig tilbage?

ERIK. Man mente, at jeg egnede mig bedre. Klint mangler jo fuldstændig repræsentativ Evne, det indrømmer han iøvrigt selv. Fars Navn er jo ogsaa godt kendt — men hvem er Klint? Og saa kan det til syvende og sidst ikke nægtes . . . der har været for meget aandeligt Proletariat i Spidsen herhjemme . . . der trænges i Virkeligheden til en Mand med noget af den fødte Dannelse i Væsen og ydre Optræden.

BERTHA. Og hvad tror du dine Forældre vil sige?

ERIK. Det er sandt, Bertha, inden jeg glemmer det . . du er nok saa god at fortælle Mor dette med min Opsigelse. Jeg ynder ikke Scener, ved du, og du forstaar ogsaa bedre læmpelig at forberede . . . Du kan jo sige, at Stillingen blev

mig uudholdelig . . at den blev gjort mig uudholdelig — ja, det finder du meget bedre selv. Far behøver jo slet ikke at faa noget at vide, han forstaar dog ikke mine Bevæggrunde, og man skylder en Mand i hans Alder Pietet. Du kunde jo for Eksempel ogsaa sige til Mor, at Opsigelsen ikke er absolut endelig . . eller at jeg maaske har noget bedre i Udsigt — (gaar lidt henover Gulvet). Naa, forøvrigt har jeg en Mulighed —

BERTHA. En Mulighed?

ERIK. Hyss . . det kan vi altid siden . . . Jeg mener kun, Bertha, vi skal ikke støde Mor fra os. Hun har jo dog været os en god Moder. Du kan være sikker paa, det har ikke altid været lige let for hende at skulle afse de 50 Kroner om Maaneden. Selvfølgelig har det heller ikke været let for os at skulle tage imod dem, det véd jeg bedst selv.

(Gaar hen til Vuggen :) A-da-a...! Drengen er vaagen, Bertha.

BERTHA. Han sover nok igen.

ERIK. Hvordan var Maven?

BERTHA. Jeg tror, den har det lidt bedre idag.

ERIK. Det var morsomt, netop paa denne Dag. (Bøjer sig ned over Vuggen :) A—da . . . den lille Bitten—a—dikkedikkedik—a—dikkedikkedik—a dikkedikkedikkedik — den lille daale Mavse. (Til Bertha) Det er maaske et godt Varsel med den

Mave. Pas nu blot paa . . ikke for meget ad Gangen . . maaske en Smule opblødt Franskbrød. Aba—aba—kikkik—! . . . Er det ikke forunderligt at tænke sig, at man fortsættes i saadant et lille levende Væsen. Det er ligesom noget henad Udødelighedstanken, synes jeg. Og kan du huske, hvor jeg var ked af det, da du skulde have ham — og i den første Tid . . .

Ja, Faderfølelsen er forunderlig, Bertha . . . A—da—a . . !

BERTHA. Hvad var det for en Mulighed, du talte om, Erik?

ERIK. Naa, ja — men det er i dybeste Hemmelighed — (lukker Døren i Baggrunden.) Du ved, at Pladsen som Inspektør ved den frie Skole er vakant og skal besættes i disse Dage.

BERTHA. Ja . . ?

ERIK. Jeg har søgt den.

BERTHA. Naa, og saa . . ?

ERIK. Jeg tror, jeg faar den.

BERTHA. Véd du da noget?

ERIK. Véd og véd . . . jeg har det paa Fornemmelsen, og du véd, at mine Fornemmelser slaar sjælden fejl.

Ser du, de to eneste, der i Virkeligheden kan være Tale om, er Klint og mig. Jeg har ikke udtrykkelig spurgt Klint, om han er Ansøger . . . man skal ikke opmuntre nogen, naar vedkom-

mende maaske ikke engang har tænkt derpaa. Men jeg har yderst forsigtig følt mig for, og han synes ganske uforstaaende.

BERTHA. Klint er klogere, end han ser ud til.

ERIK (snedig.) Det kunde jo tænkes, at ogsaa jeg var det.

Forstaar du — jeg har paa den anden Side heller ikke udtrykkelig udtalt, at jeg er Ansøger . . det vilde ikke se saa heldigt ud i disse Dage, da Kampen stod mellem mig og Direktøren . . . men jeg har netop antydnet det saa meget for Klint, at han véd det. Og selv om han nu virkelig skulde have tænkt paa at søge, saa kan han nu, da jeg tager min Afsked og paa en Maade ofrer mig baade for ham og de andre, slet ikke søge mere. Han maa trække sig. Er det ikke logisk? Naa, og saa betragter jeg det iøvrigt som givet, at Skolen vil foretrække mig, bl. a. fordi der fordres en Mand med Optræden, og saa fordi jeg er Familiefader og netop staar ledig paa Pladsen. —

Hvorfor sidder du og smiler?

BERTHA (rejser sig — urolig:) Smiler . . ? Det tænkte jeg maaske mindst af alt paa.

ERIK. Du synes maaske der var mere Grund til at græde?

BERTHA. Jeg synes slet ingenting.

ERIK. Saadan svarer man ikke.

BERTHA. Saa sig mig én Gang for alle, hvad du vil have, jeg skal svare.

ERIK. Aa Gud, jeg vidste det — jeg vidste det!

BERTHA. Jeg kan ikke blive ved Dag efter Dag at tale dig til Fornuft og saa mærke mine Ord som Slag i den tomme Luft. Jeg tror kun ét: at du vil blive sørgelig skuffet, og at det bliver mig, der kommer til at mærke det.

ERIK. Og selv om jeg skulde blive skuffet, hvad saa? Jeg kan bære det. Jeg har gudske-lov baaret Skuffelser før. Men du vil selvfølgelig komme til at mærke det, ikke sandt — — Martyr — — Stakkel — —

Du tror maaske ikke, at jeg har gennemgaaet noget, uden at jeg har ladet mig mærke med saa meget som saa . . . paa Skolen . . . i Forholdet til Hjort o. s. v. o. s. v. For slet ikke at tale om den sidste Tids stadige Sindsbevægelser og den Skævhed, som Forholdene i Skolen bragte ind i min Livsanskuelse. Har du hørt mig beklage mig? Nu staar jeg her midt i Striden, jeg havde — det tilstaar jeg — gjort Regning om ikke paa din Forstaaelse saa paa din Respekt for mit Standpunkt. Naa, det faar være. Jeg har staaet ene før, og jeg skal vise, at jeg er Mand derfor endnu.

(Da Bertha rejser sig og gaar hen mod Døren i Baggrunden til venstre) Hvor skal du hen?

BERTHA. Jeg har lovet at komme et Øjeblik ind til din Mor. Du vil maaske se til Drengen saa længe?

ERIK (med Haanden for Øjnene) Ja — ja —

BERTHA. Har du husket at tage din Medicin?

ERIK. Det maa vente.

BERTHA. Og naar saa dine Hovedsmærter kommer igen?

ERIK. Saa maa de komme. Jeg har andet og vigtigere at tænke paa end mig selv.

BERTHA. Saa gaar jeg.

ERIK. Ét turde jeg maaske bede dig om: ikke at skræmme Mor mere end højst nødvendigt.

(Bertha gaar. Erik bliver staaende lidt med Haanden for Øjnene, gaar saa hen til højre og tager en Medicinflaske, hvoraf han drikker en Spiseskefuld. Lader Flasken blive staaende paa Bordet.)

ERIK (sætter sig hen til Vuggen og stirrer tankefuld paa Barnet. Siger saa:) Alt hvad din Far gør, gør han for din Skyld, min Dreng . . . (Vugger og nynner:)

Visselulle nu, Barnlil!

Sov nu sødt, og sov nu længe,
skjønt din Vugge stander stil,
uden Dun og uden Gænge —

KLINT (aabner Døren fra Entreen. Han staar et Øjeblik, mens et lunt Smil breder sig om hans Mund. Saa lægger han Ansigtet i begejstrede Folder, løfter Armene og udbryder:) Kære!

ERIK (rejser sig — gaar ham i Møde:) Er det dig! Allerede?

KLINT. Ja, allerede. Jeg vilde jo være den første. Jeg skyndte mig hid for at ønske dig til Lykke. Til Lykke, kære, til Lykke!

ERIK. Naa, hvad siger du?

KLINT. Hvad jeg siger, kære? Du véd, jeg er ingen Ven af Ord. Det er hverken mer eller mindre end det første Aandens Frihedssignal herhjemme. Jeg har rent personlig saa uendelig meget at drøfte med dig. Men de andre maa være her paa Øjeblikket.

ERIK. Hvem kommer?

KLINT. Af vor Gruppe: Brask og Buemann. Og saa aner det mig, at Carstens kommer.

ERIK. Carstens?

KLINT. Ja — og ser du, kære, der var to Ord, jeg kunde ønske at sige dig, inden han kom.

ERIK (ved Vuggen) Vil du give mig en Haand?
(Klint kommer hen til Vuggen) Hvad vilde du sige?

KLINT (betaget:) Det var et dejligt Barn, kære!
— — Jo, ser du . . . vi er vel ene . . .?

(Idet de bærer Vuggen ind i Soveværelset.) Du staar jo nu som Leder af en virkelig revolutionær Bevægelse, kære. Og jeg ved, at Carstens af en eller anden, skal vi sige mindre ideal, Grund vil se at faa dig til at opgive Førerskabet. Den, der ikke selv betyder noget, holder ikke af, at andre gør det, kære. Han ved, hvad vor Sag vil komme til at miste, hvis den mister dig. Ja, jeg siger dig det, kære, som det er — du ved, jeg hader Smiger. (De kommer ind igen, Klint lukker forsigtig Døren efter sig.) Og nu var det altsaa, jeg vilde spørge dig aabent og ærligt: føler du dig stærk nok til at

fortsætte? Ja, det er ikke, fordi jeg tvivler, kære. Men ellers maatte jo uopholdelig en anden —

ERIK. En anden?

KLINT. Ja, jeg ved saa vel som nogen, at jeg ikke har de Evner, der netop tiltrænges. Din Kløgt — jo, lad os blot nævne Tingene ved deres rette Navn — og saa dine ualmindelige diplomatiske Evner. Jeg vil slet ikke tale om din rent ydre Fremtræden, kære. Men hvis du nu ikke desto mindre i sidste Øjeblik skulde kunne ønske at drage dig, saa vilde jeg ikke svigte Sagen. Ja, jeg ved, du misforstaar mig ikke, kære, men du har Kone og Barn, og du kunde jo foreløbig hverken gøre Regning paa at søge eller faa nogensomhelst Ansættelse —

ERIK. Jeg er mig min Pligt fuldt bevidst.

KLINT. Vil man ofre sig for denne Sag, maa man jo nemlig ofre sig ganske, kære.

ERIK. Behøver jeg at sige andet og mere end dette: Stol trygt paa mig.

KLINT. Jeg vidste det — jeg vidste det, kære. Der er Skumlere, som vil dig til Livs. Du skulde søge Ansættelse andet Steds — du med din Karakters Retsindighed — aldrig! Men du forstaar ogsaa, kære, jeg vilde ikke for alt i Verden, at der skulde kunne siges mig paa, at jeg havde søgt at overtale dig til nogetsomhelst Skridt —

ERIK. Du har aldrig overtalte mig. Jeg tror, at jeg har Kald til at føre —

KLINT. Tror...? Du har det, kære!

ERIK. Enten følger man sit Kald, eller man har intet.

KLINT. Ypperligt, kære —

ERIK. Og jeg har nu i Sinde at følge mit.

KLINT. Saadan som du staar dér, har jeg altid tænkt mig dig. Rank og med dette lysende i Øjet —

(Man hører Stemmer i Entreen.) Der er de andre. Kan du høre Carstens? Aa, dette skamløse Smil!

ERIK (med et medlidende Skuldertræk:) Du frygter da ikke hans Smil?

(Brask, Buemann og Carstens kommer ind. Brask søger hen til Erik, kolerisk gestikulerende. Carstens gaar hen til Klint.)

CARSTENS. Naa, Klint — saa kom da Revolutionen.

KLINT. De tvivlede jo, kære —

CARSTENS. Naar jeg ser paa Brask, tror jeg paa den. Han ser ud som en af dens Rædsler.

BRASK (hen imod ham) Hvad mener De? Forklar Dem!

CARSTENS. Jeg mener, at De skulde spise Maden af Skægget først.

BRASK (renser Skægget) Det er sku let nok at være vittig, naar man har Livrente og hverken Kone eller Børn.

CARSTENS. Saa er det ikke værd, De prøver paa det, Brask.

KLINT. Saa, saa — kære! Vi er kommet her op, Erik, først for at takke dig, dernæst for at raadslaa. Takke dig for din Daad og raadslaa om den snildeste Kamplan. (Rækker ham Haanden.) Men jeg maa have Lov at sige dig paa alles Vegne, hvad jeg nys sagde dig paa egne. Du er en af de faa, der har vovet herhjemme, du har med dit Sinds begejstrede Sandhedstrang kastet dig i Ilden for os alle. Der var ogsaa Begejstring derhenne i det skjulte, kære.

CARSTENS. Ja, saa dannede er vi da her til Lands, at vi skjuler vor Nøgenhed.

BRASK. De kan sku selv være nøgen!

KLINT (til Carstens:) De skal faa Syn for Sagn, kære. Inden føje Tid bryder det ud fra alle Kanter. Saa faar vi Luft, om ikke andet.

CARSTENS. Ja, om ikke andet.

KLINT. Hvad siger De, kære?

CARSTENS. Jeg gentog kun Deres Ord. Det er saa sjældent, de taaler det.

BUEMANN. Undskyld, men kunde vi ikke . . . jeg skulde jo gjerne være hjemme til Middag Kl. 2. Men naturligvis . . paa den ene Side . . .

ERIK. Vi behøver ikke at raadslaa længe. Min Kamplan er den ganske simple: at sende Direktionen min Ansøgning om Afsked.

KLINT. Jeg vidste det, kære! Aaben og ærlig. Der var Skumlere nok, der tvivlede. (Til Carstens) De troede jo heller ikke. Nu ser De, jeg fik Ret, kære.

CARSTENS. Det er ikke første Gang, Dumheden faar Ret.

BRASK (hidsig:) Ja, det bliver sku heller ikke den sidste, det skal jeg love Dem.

KLINT. Hvor din Kampplan ligner dig selv, Erik. Du ved, jeg proponerede først at undergrave Grunden og saa . . . Sprængning! Men i dette Tilfælde er dit det rigtige — vort Arbejde kan saa komme bagefter. Aa, dette aandelige Røre, denne Friheds- og Personlighedstrang, der er i Færd med at bryde igennem herhjemme. Og du er bleven en af de Lykkelige, der skal føre en stor Sag til Sejr, kære.

CARSTENS. De kunde jo selv være bleven den Lykkelige, Klint.

KLINT. Man mente, at Erik egnede sig bedre. Derfor trak jeg mig, kære.

CARSTENS. Det var et fint Træk, Klint. De lod ham faa Lykken og beholdt selv Forstanden.

BUEMANN. Undskyld — men kunde vi ikke . . . det er jo mere for min Kone og Middagsmaden —

KLINT. Lad os høre dig, Erik — det er jo dog dig, der foreløbig har alt i din Haand, kære.

ERIK (med rolig Værdighed) Jeg har tænkt mig Sagen grebet saaledes an:

Jeg indsender min Ansøgning, ganske kort motiveret — jeg ynder Korthed og Klarhed. Jeg vil staa saaledes, at enhver kan se, hvor jeg staar og hvorledes. Direktøren skal kunne mærke, at der ikke her er Tale om noget Udslag af et øjeblikkeligt Lune, men om en Sag mellem mig og min Samvittighed, der ikke lader sig kue med Vold. Her maa kæmpes med blanke Vaaben og skarpe. Ikke et Slag hist og et Slag her. Men et Hug. Det er den gordiske Knude. Enhver ny Tid er den gordiske Knude om og om igen.

KLINT. Den gordiske Knude — ypperligt, kære.

BUEMANN. Ja se, paa den ene Side —

BRASK. Ja, jeg hader sku rent ud sagt Hjort og kunde unde ham en forsvarlig Lussing. De tog ham til Direktør i sin Tid, selvfølgelig. Hans Kone var Kusine til Ministeren — saa klog er han jo, den Flab.

CARSTENS. Der ser De, Brask, en Flab kan ogsaa være klog.

BRASK. Hvad mener De? Forklar Dem!

CARSTENS. Jeg mener, at De skulde have været saa klog at tage Ministerens Kusine.

BUEMANN (fortrolig til Klint:) Ja, undskyld — men for mig er det Hele jo nærmest — (ser sig omkring) . . ja, jeg ved ikke . . ?

KLINT. Tal kun frit, kære.

BUEMANN. Jeg mener, at for mig er det jo nærmest, om ikke Lønningen kunde blive lidt bedre.

KLINT. Vist saa, vist saa — men det taler man ikke om, kære.

CARSTENS. Jeg kunde iøvrigt tænke mig to Maader at gribe denne Sag an paa, da den jo nu er et factum. Den første: at Erik alene indgav sin Ansøgning. Og den anden — at De alle gjorde det.

(Tavshed).

BRASK (ser paa sit Ur:) Ja, nu maa De sku have mig undskyldt. Du skal jo samme Vej, Buemann?

BUEMANN. Ja, se — jeg vilde jo gjerne paa den ene Side...

KLINT. Et Øjeblik, kære! Jeg ønsker at præcisere mit Standpunkt. Carstens udtalte som et Alternativ, at vi alle indgav vor Ansøgning om Afsked. (Til Erik:) Lad mig da sige dig det her, som jeg saa ofte har sagt dig under fire Øine: Jeg er rede! Du ved, vi har sammen overvejet dette Spørgsmaal, gennemtrængt det, kære. Jeg var ikke altid af din Mening. Du ønskede først at se, hvor langt du kunde naa ved egen Magt, vi andre kunde saa siden følge efter. Du stolede trygt paa din Styrke — du ved, der er andre, som stoler lige-saa trygt derpaa. Jeg maatte indrømme dig, at en

Sag som denne rettelig burde have kun én Fører, og at dine Evner som saadan syntes mig større end andres. Men jeg gentager: Bestem over mig, kære, jeg er rede!

ERIK. Mine Herrer! Jeg ønsker foreløbig at staa ene. Den, der staar ene, er altid stærkest, fordi han staar friest.

KLINT. Stærkest, fordi han staar friest — ypperligt, kære.

ERIK. Jeg har følt dette som noget af et helligt Kald — helligt, forsaavidt som Frihed og Fremskridt er de nye Tiders Helligdomme. (Klint knurrer begejstret.) Jeg er rede til at ofre mig for Skolen — for Ungdommen — Efterslægten. Én skal altid gøre Begyndelsen, løsne det første Skud, og denne Gang er det mig, der løsner det. Ikke fordi jeg mener, at jeg er den bedst egnede . . . nej, Klint, ogsaa du har Evner . . . men da nu Loddet én Gang er faldet paa mig, er det min Agt at bære det indtil videre. Og som alle vokser gennem de Opgavers Vægt, der bliver dem tildelt, saaledes føler ogsaa jeg baade min Vilje og mine Evner vokse nu, da det gælder at føre den Sag til Sejr, som jeg har gjort til min. Der er jo nok af vege Viljer her til Lands, nok af Tvivl og Sortsyn. Men aldrig er en stor Sag ført frem gennem Tvivl. Thi Tvivl kan kun undergrave — aldrig udfylde.

KLINT (til Brask og Buemann:): Hvilken Form, kære!
Mor har Ret —.

ERIK. Derfor: min Beslutning er fast og urokkelig. Jeg er ingen Ynder af mange og store Ord. I al Korthed kun dette: *jacta est alea!*

KLINT (sagte oversættende — til Brask og Buemann:) Tærningen er kastet —

ERIK (ved Skrivebordet) Saa konciperer jeg min Ansøgning om Afsked.

CARSTENS. Jamen Menneske — tænk dog, inden du handler.

BRASK. Her er tænkt nok!

BUEMANN. Ja, se jeg mente nu paa den ene . . .

BRASK. Vi kan nemlig ogsaa tænke!

CARSTENS. Nu overdriver De igen, Brask.

KLINT. De troede ikke paa Mands Mod og Hjærte her til Lands. Nu ser De det, kære.

CARSTENS. Danmark har altid været et godt Land for Løvebrøl og Faareavl.

ERIK (rejser sig fra Skrivebordet) Saaledes lyder da min Ansøgning:

Til Skoledirektionen!

Paa Grund af indtruffen Uoverensstemmelse angaaende Religionsundervisningen i Skolen tillader jeg mig herved at ansøge den ærede Direktion om min Afsked. Ærbødigst Erik Ramsing. Punktum.

CARSTENS. Betænk dig dog, Erik. Det er uforsvarligt at handle uden modent Overlæg. Der kunde maaske findes en Løsning — og husk paa, du har Hustru og Barn — du har Ansvar —

ERIK (vender sig mod de andre) Mine Herrer! Vi ses igen, saa snart der spørges nyt. Ansøgningen sendes af idag.

KLINT. Paa Gensyn, kære. Jeg er saa overvældet, saa rentud begejstret, at jeg intet formaar at sige —

CARSTENS. Saa gid Deres Begejstring maa vare længe.

BRASK. De er sku en Sjældenhed her hjemme, Ramsing!

CARSTENS. Det er De gudskelov ogsaa, Brask.

BRASK. Ja, nu kan De jo se, hvor langt De kommer med Deres Vittigheder.

CARSTENS. Jeg kommer saamænd ikke langt; for jeg vil gjerne være i Deres Nærhed, Brask.

(Klint, Brask og Buemann ud.)

ERIK (sætter sig) Saa!

CARSTENS. Hør nu, Erik — lad os tale et Par Ord, alvorligt. Send ikke den Ansøgning afsted.

ERIK. Den skal afsted.

CARSTENS. Jamen, saa tjen mig blot i at give den en anden Form. Som den er, udelukker den jo enhver Forhandling.

ERIK. Enhver Forhandling skal ogsaa være udelukket fra min Side.

CARSTENS. Der er dog noget, som hedder almindelig menneskelig Fornuft.

ERIK. Her er ikke Tale om Fornuft. (Han gaar hen til Skrivebordet. I det samme kommer Bertha ind fra Baggrunden til venstre.) Nu skriver jeg Ansøgningen rent. Jeg er ikke Menneske, før jeg har den fra Haanden.

BERTHA (gaar hen til Carstens. De staar et Øjeblik og ser tavst paa hinanden. Saa siger hun sagte:) De maa hjælpe mig, Carstens.

CARSTENS. De ved, hvor gjerne jeg hjælper Dem, hvis jeg kan.

BERTHA. Hvad tror De om Erik?

CARSTENS. Hvorfor skal jeg bedrøve Dem?

(Stilhed.)

ERIK (lukker Konvoluten) Saa! Nu er dét i Orden.

CARSTENS (lidt efter, rolig) Du kan give mig Ansøgningen, Erik. Saa skal jeg besørge den til sit Bestemmelsessted, naar det ikke kan være anderledes.

BERTHA (ser Medicinflasken paa Bordet) Du har vel husket at tage din Medicin, Erik?

ERIK. Behøves ikke.

BERTHA. Og naar saa dine Hovedsmærter begynder igen iaften?

ERIK (stryger Haaret fra Panden med et lysende Smil:) Jeg mærker slet ikke, jeg har noget Hoved . . .

ANDEN AKT.

Scenen: Samme Stue.

ERIK (i Lænestolen med Aviserne. Han har lagt Benene op paa en Stol, er i Slaabrok og Morgensko:) Bertha! (Venter lidt, kalder saa atter:) Bertha! (Rejser sig endelig og gaar hen og aabner Baggrundsdøren til venstre.) Bertha — det var den Kaffe —

BERTHA (inde fra) Nu kommer den. (Kommer ind med Bakken) Jeg troede ikke, du var færdig endnu.

ERIK. Skal det være en Hentydning, fordi jeg idag for første Gang i to Aar har tilladt mig at ligge til Kl. 10?

BERTHA. Har jeg sagt et Ord?

ERIK. Nej, netop dérfor.

BERTHA. Jeg kunde saamænd selv engang trænge til at sove rigtig ud.

ERIK. Ja, du — naturligvis.

BERTHA (skænker) Du vil nok nøjes med Fløde fra Bageren. Det bliver saa dyrt at koge den selv.

ERIK. Saa lad mig hellere helt undvære min Kaffe for Fremtiden. Du ved, jeg hader det Pjask. Aa, denne 5 Øres Sparsommelighed! Jeg skal vel ogsaa snart til at røge 5 Øres Cigarer?

BERTHA. Du ved jo selv bedst, hvad vi har Raad til.

ERIK. Ja Tak — jeg ved, at vi ikke har Raad til nogetsomhelst. Er det, fordi du tror, det morer mig? Endnu har du da ikke lidt Nød, véd jeg.

BERTHA (med et Skuldertræk:) Nød —

ERIK (hælder Fløden) Ja, naar jeg kan finde mig i dette her, kan du vel ogsaa. (De drikker en Stund i Tavshed.) Jeg har ligget det meste af Natten og tænkt paa Inspektørpladsen ved den frie Skole. Tænk dig en Hævn over Direktøren, hvis jeg fik den. Jeg synes, at jeg mere og mere kommer til det Resultat, at de slet ikke kan andet end give mig Pladsen. De ved, at jeg af egen fri Vilje og Overbevisning har maattet opgive min Stilling. Skolens Program er netop at udvikle Ungdommen til personlig Selvstændighed. Og saa er jo de andre, som der kan være Tale om, i gode Ansættelser, medens jeg ikke har Salt til et Æg. — Ganske vist er Inspektørens Hovedfag Regning og Naturhistorie og mine Tysk og Engelsk. Men det er jo dog Personen og

ikke Naturhistorien, det gælder. Den Smule, der forlanges, kan ethvert Fæ lære.

BERTHA. Er ikke Naturhistorie Klints Hoved-fag?

ERIK. Klint søger ikke . . . jeg siger dig: Klint søger ikke. Jeg indrømmer, at han er et Menneske uden Opdragelse og har som Følge deraf ikke vore udprægede Begreber om, hvad der maa anses for passende. Men han er trods alt min Ven og som saadan siger jeg dig, at han ikke søger, naar han kan tænke sig til, at jeg gør det.

BERTHA. Men hvor kan du forlange, at han skal kunne tænke sig til, at du søger, naar du ikke kan tænke dig til, at han gør det?

ERIK. Aa, denne evige Modsigelseslyst! Naar jeg nu siger dig, at han kan tænke sig til det. Og hvis han ikke kan det, saa (slaa i Stolearmen) skal han sku. Den simple Fordring har man da Lov til at stille til hans Hæderlighed. (De drikker atter en Stund i Tavshed.) Jeg kunde iøvrigt nok have ventet mig en Smule Omtale i Aviserne idag. Det burde de andre have sørget for. De behøvede jo ikke at lægge Navn til, hvis det var det, de var bange for. Blot en fornuftig Opsats — saadan og saadan. Det vilde altid have vakt Røre. Og Sagen trænger til Røre straks.

BERTHA. Man skal ikke løbe til Aviserne, men se at klare sig selv.

ERIK. Man skal ikke foragte den offentlige Mening.

BERTHA. Jeg kender ikke noget værre.

ERIK (slaaer afværgende ud med Haander:) Words— words, kære. (Sætter Kaffekoppen tilside, lægger sig tilrette i Stolen og tænder sig en Cigar.) Nu kan de for min Skyld gjerne komme — Direktøren — Direktionen — Kommissionen — hvem der har Lyst iøvrigt. De skal finde mig sikker og urokkelig som aldrig før. (Røger velbehagelig) Hvor saadan en Smule Morgenkaffe giver frisk Mod!

BERTHA. Selv med Bagerens Fløde?

ERIK. Man kan vænne sig til alt.

Sig mig — hvad sagde i Grunden Mor? Du fortalte hende det vel saa læmpelig som muligt?

BERTHA. Ja.

ERIK. Ikke noget om et absolut Brud —

BERTHA (tier).

ERIK (retter sig i Sædet:) Jeg haaber, du sagde, som jeg bad dig.

BERTHA. Jeg kan ikke lyve.

ERIK. Aa Gud — havde jeg dog bare selv! Jeg ved jo, at naar du blot kan tilfredsstille dine saakaldte Principer, saa lader du med Glæde mig i Stikken. Hvis du var saa bange for at lyve, som du kalder det, saa kunde du jo helt have fortiet det.

BERTHA. Hvorfor skal man omgaa Sandheden?

ERIK. Det er ikke at omgaa Sandheden, at man søger at undgaa den.

BERTHA. Det er jo kun en Strid om Ord.

ERIK. Hvad er alt her i Livet, naar det kommer til Stykket!

BERTHA. Hvorfor vil du saa overhovedet strides, naar det ikke er andet?

ERIK. Hvorfor... hvorfor? Nu er jeg en Gang i det. — Forøvrigt ved du, at der ikke er noget, der irriterer mig som dit evige: hvorfor.

Hvad sagde Mor iøvrigt?

BERTHA. Hun var naturligvis bedrøvet.

ERIK (med et Suk) Herregud — —. Talte hun noget om Pengene?

BERTHA. Det husker jeg saamænd ikke.

ERIK. Saadan noget bør man sku huske.

BERTHA. Du tror da vel ikke, den Smule Penge kan hjælpe os?

ERIK. Kan du finde 600 Kr. paa Gaden? Eller giver din Mor dig maaske saadanne 600 Smuler om Aaret? — Iøvrigt gør jeg sikker Regning paa, at Mor forstrækker os med et Laan, saa jeg i Ro kan se Tiden imøde — og jeg trænger til lidt Ro en Tid. Jeg ved, hun har

Penge i Sparekassen, og jeg skal jo alligevel en Gang have, hvad der er. Jeg kunde jo forrente Laanet med Sparekasserenten, saa mistede hun ikke noget, og vi tog ikke imod noget. Forresten har Far slet ikke saa faa Indkomster, saalænge han kan blive i Embedet. Og hvad behøver saadanne to gamle Mennesker? (Lidt efter:) Jeg siger, hvad tror du, de bruger om Aaret derhjemme?

BERTHA. Det aner jeg ikke, Erik.

ERIK. Man kan dog have en Mening —

BERTHA. Jeg synes, det har mere Interesse for mig at vide, hvad vi selv bruger.

ERIK. Ja, Tak . . Tak . . du skal ikke gøre dig Ulejlighed. Vi bruger for meget, ikke sandt . . . mere end jeg tjener . . .

BERTHA. Ja, hvis du ikke tjener mere, end du gør nu.

ERIK (rejser sig — med dæmpet Hæftighed:) Nu skal jeg sige dig en Ting én Gang for alle. Hvis du oftere kommer med en eneste Hentydning, saa søger jeg mig noget at bestille. Forstaar du? Ved hvadsomhelst. Skal det være som Lejetjener? Eller Skopudser? Ja, du behøver blot at sige til, saa er jeg parat.

BERTHA (smilende) Du kan jo ikke engang pudse dine egne Støvler, Erik.

ERIK. Her spørges ikke.

BERTHA. Jeg kan da ved Gud ikke tage dig alvorlig som Skopudser — knap nok som Lejetjener.

ERIK. Du vilde maaske dæmpe din Stemme saa meget, at ikke Pigen hørte hvert Ord, der blev sagt.

BERTHA. Hun er ikke hjemme.

ERIK. Saa kunde hun være det. (Op og ned ad Gulvet.) Hvor jeg vidste det — hvor jeg vidste, hvordan du vilde tage dette —!

BERTHA. Saa har det da ikke været dig nogen Overraskelse.

ERIK. Nej — du er hverken meget ny eller overraskende.

BERTHA. Det vænner Livet os saa hurtig af med, Erik.

ERIK. Naa ja, lad os nu ikke komme ind paa dét. Det er den Slags Ting, det ikke nytter at debattere.

(Atter op og ned:) Hvor jeg ventede det! Jeg vidste, at Far og Mor, disse bundhæderlige, men begrænsede Naturer vilde rejse sig imod mig. Jeg vidste, at du, der elsker det daglig tilmaalte, det daglig tilvante, vilde forfærdes, naar du pludselig saa mig staa paa bar Bund, ene imod en Overmagt, som ikke i Øjeblikket lader sig overskue. Du haabede stadig paa, at jeg skulde give efter. Du troede ikke, at jeg havde Mod til at stille mig i Brechen. Nu har du set det.

BERTHA. Hvis du blot selv troede derpaa.

ERIK. Jeg!

BERTHA. Ja, for jeg kan det ikke.

ERIK. Jeg...! Jeg tror ikke paa mig selv...? Det, jeg har gjort, det betyder intet... er maa-ske ovenikøbet bevidst Løgn... Beregning fra min Side... nej, maa jeg... jo netop, det var det, du mente...! (Hen foran hende:) Hvad anser du mig i Grunden for?

BERTHA (ser nogle Øjeblikke tavst og fast paa ham.)

ERIK (vender sig bort og gaar hen over Gulvet) Og det var dig, der skulde støtte mig! Her skulde det Sted være, hvor jeg midt i Modgangen og Striden følte fast Bund. Og i Stedet derfor tager du Fodfæstet bort under mig og søger at rokke mig i det eneste, et Menneske til syvende og sidst har at bygge paa: Troen paa sig selv.

Det er altsaa dét, Ens Hjem betyder. Jeg stod op imorges, fuld af Mod og Virkelyst. Jeg havde inat gjort op med mig selv — vidste, hvad der forestod og havde lagt min Plan tilrette. Og næppe er jeg kommen ind i disse Stuer, før jeg føler denne Tomhed... denne uforstaaende Kulde... aa!

(Energisk og sammenbidt.) Men I skal faa at se. Netop dét, at jeg føler Modstand, giver mig dobbelt Mod og Vilje. Nu vil jeg, forstaar du... vil...!

Hvor jeg i dette Øjeblik forstaar Betydningen af de Ord, jeg en Gang læste... om... naa, Nav-

net er ligegyldigt . . . han døde af for megen Vilje —

(Det ringer. Bertha gaar ud for at lukke op. Erik staar stille foran Spejlet og mumler) Han døde af for megen Vilje —

(Da Bertha lidt efter kommer ind.) Hvem var det?

BERTHA (lidt usikkert) Aa, det var blot en Tigger.

ERIK. Han skal ikke gaa min Dør forbi idag. (Opdager, at han er upaaklædt under Slaabroken.) Naa, det er sandt — jeg har ikke mine Benklæder —

BERTHA (ved Vinduet.) Du skulde gaa dig en Tur i det gode Vejr.

ERIK. Maaske. Jeg havde iøvrigt en Del at gøre, men det løber jo ikke fra mig. (Gaar hen til Bertha og siger blødt:) Bertha — du tror jo alligevel paa mig . . .

BERTHA. Ja — ja — men nu skulde du gaa, mens Vejret er godt.

ERIK. Jeg gør jo alt for din og Bittens Skyld. Og naar jeg blot føler, at du staar ved min Side, saa ved jeg saa sikkert, at jeg vil kunne staa ene. —

Har du lagt en Flip frem til mig?

BERTHA. Ja.

ERIK. Saa gaar jeg. Jeg er her ihvertfald til Frokost.

(Han gaar ind i Baggrundsværelset. Bertha løber hen til Døren til højre.)

BERTHA (i Døren:) Nu kan I godt komme ind, Svigermor.

FRU RAMSING (kommer ind.) Tak, Tak. Lad blot Ramsing blive siddende derinde, til jeg gaar igen. Han sover. Dét kan han da gudskelov endnu.

Hvordan gaar det ellers idag, min Pige?

BERTHA. Her er ikke sket noget nyt.

FRU RAMSING. Du sagde vel til ham, at jeg var ude af mig selv?

BERTHA. Jeg sagde, at du naturligvis var bedrøvet.

FRU RAMSING (rokker misfornøjet med Hovedet) Du har ingen Fantasi, min Pige. Jeg bad dig jo sige til ham, at jeg var ude af mig selv. Saa kunde du godt have lagt lidt til. Du ved, at jeg har lidt meget af Krampegraad i sin Tid. Nu kan Ramsing jo hverken se eller høre.

Men hvad tænker da Drengen paa? Hvad vil han tage sig til?

BERTHA. Jeg tænker, han vil søge noget andet.

FRU RAMSING. Det vil sige, at vi skal til at føde ham igen.

BERTHA. Aa, det er saa usigelig trist.

FRU RAMSING. Snik Snak, nu skal du inte tabe Modet. Vi gir jer jo gærne, naar det skal

være. Men det blir inte overdaadigt. En Embedsmands Gage herhjemme er jo inte beregnet paa flere Familier. Men du skal ingenting sige til Erik om det.

BERTHA. Hvorfor ikke, Svigermor?

FRU RAMSING. Du skal blot holde ham paa Smalkost — det hjælper saa rart paa Overbevisninger og den Slags, skal jeg sige dig. Saadan lidt mager Føde er det allerbedste til at kurere et Mandfolk med.

BERTHA. Saadan noget gør man dog ikke.

FRU RAMSING. Ja, det har nu været et af mine Husraad.

BERTHA. Det er ikke ad de Veje, Mennesker finder ind til hinanden.

FRU RAMSING. Mennesker finder saagu' aldrig ind til hinanden. Saa det ene Raad kan være ligesaa godt som det andet.

BERTHA. Og saa siger du, at Livet ikke er trist.

FRU RAMSING. Det kommer an paa, hvordan man tager det. Jeg har nu aldrig taget det for mere, end at jeg lige kunde gabe over det.

BERTHA. Det er ikke alle, der er lige nøjsomme, Svigermor.

FRU RAMSING. Saa lærer de nok at blive det, min Pige.

BERTHA. Aa, Gud —

FRU RAMSING. Saa, saa — du er jo da inte den første. Det er heller inte, fordi jeg synes, at Livet er den bare Plasér. Men der er jo aldrig den Ting til, uden at den nok kunde være værre. —

Og nu gik det just saa godt altsammen. Jeg troede, at Erik var begyndt at falde til Ro ovenpaa alle hans Komedier. Og I kunde da lige klare jer — det er snart det vigtigste. Jeg tror nu ellers inte, vi behøver at være bange. Han skal blot have Lov til at faa sin Vilje — saa kommer han nok tilbage og beder om Forladelse. Saadan er nu engang Menneskene. Det er min Filosofi.

BERTHA. Ak, ja.

FRU RAMSING. Vær du glad ved dét, min Pige.

BERTHA. Ser jeg da ikke glad ud?

(Erik kommer fuldt paaklædt ind fra Baggrunden til venstre. Stanser et Øjeblik forvirret. Pavse.)

ERIK. Jeg vidste ikke, at Mor var her.

FRU RAMSING. Nej, jeg kan tænke det.

ERIK. Jeg mener . . . ellers vilde jeg have hilst paa dig før.

FRU RAMSING. Tak, det er tids nok, min Dreng.

ERIK. Hvordan har Mor det?

Mor har Ret —.

FRU RAMSING. Snavs.

ERIK. Og Far?

FRU RAMSING. Snavs.

(Bertha gaar hen og lytter ved Baggrundsdøren. Saa gaar hun stille ind i Værelset.)

ERIK. Jeg stod ellers lige og skulde gaa.

FRU RAMSING. Ja, du skal inte genere dig.

ERIK. Jeg vilde ud at vejre Stemningen. Jeg havde ogsaa tænkt paa at aflægge dig og Far en Visit.

FRU RAMSING. Det kan du rolig spare dig, min Dreng. Jeg tænker, du har vejret Stemningen her.

ERIK. Du gør mig Uret, Mor.

FRU RAMSING. Ja, gjorde jeg dig din Ret, saa bad jeg dig gaa. Men det er jo din Lejlighed. Skønt det er mig, der betaler den.

(Pavse.)

ERIK. Har du aldrig følt dig i Strid med dig selv, Mor?

FRU RAMSING. Nej, jeg har haft nok at gøre med andre.

(Pavse.)

ERIK. Jeg mener — har du aldrig følt, at der var noget, der bød dig at gøre et Skridt, tilsyneladende ubetænksomt maaske, men uom-

gængelig nødvendigt, fordi en indre Stemme bød dig saa.

FRU RAMSING. Nu skal jeg sige dig én Ting. Du har lidt af indre Stemmer, min Dreng, fra du kunde begynde at knappe dine Bukser. Først var det jo Teatret, du følte Kald til —

ERIK. Kyndige Folk mente, jeg havde Evner.

FRU RAMSING. Det har du ogsaa.

ERIK. Den Gang kunde du dog ikke se det.

FRU RAMSING. Man vil jo nødig se Fejlene hos sine egne. — Saa var det Statsvidenskab, var det inte?

ERIK. Jeg følte virkelig Interesse for Faget.

FRU RAMSING. Saa var det vel derfor, du inte fik din Eksamen.

ERIK. Du ved jo, jeg giftede mig.

FRU RAMSING. Ja, det skal der inte megen Begavelse til. Og nu troede vi da endelig, at vi havde faaet dig forsørget. I sad jo og kunde klare jer — med min Hjælp. Den Dag du var kommet op paa de 2000, da sagde du jo selv, at nu følte du, at Skolen var dit Kald. Og saa gaar du pludselig hen og smider Kaldet og de 2000 i Rendestenen. Er du da blevet gal, eller hvad plager dig?

ERIK. Jeg vil ikke svigte min Overbevisning.

FRU RAMSING. Saa er du altsaa bleven gal.

ERIK. Du forstaar mig ikke, Mor — har maaske aldrig forstaaet mig. Forstaar overhovedet nogensinde Forældre deres Børn? Jeg kan ikke gøre andet, end hvad min Samvittighed tilsiger. Mit Maal er et andet end dit. Tidens Løsen et andet end din Tids. I de Aar, der er gaaet, siden jeg levede hjemme, har jeg fundet mig selv — min Ret og min Pligt.

FRU RAMSING. Lad os saa engang høre, hvad der er din Pligt?

ERIK. Min Ret er —

FRU RAMSING. Nej, din Ret tror jeg nok jeg kender, den har du talt om før. Men det er første Gang, jeg hører dig tale om din Pligt.

ERIK. Ret og Pligt lader sig ikke saadan adskille. Jeg har først og fremmest den Pligt overfor mig selv at lyde min Ret.

FRU RAMSING. Nu skal jeg sige dig, hvad der er din Pligt. Det er at lyde dine Forældre og forsørge din Familie. Det første har du aldrig gjort — og det sidste har du aldrig kunnet.

ERIK. Jeg har Pligter overfor mig selv, som du og I andre end ikke aner. Jeg har igaar besluttet mig til at tage Kampen op med dem, der vil forholde mig min Selvbestemmelsesret, min Ret til at vælge frit. Forøvrigt skal jeg nok forsørge dem jeg skal. For at berolige dig, maa jeg maaske betro dig, at min Optræden i denne

Sag ikke er uden Plan og ihvertfald ikke vil blive uden Følger for min Fremtid. Bertha har maaske fortalt dig, at jeg har ret gode Udsigter til noget andet og bedre.

FRU RAMSING. Hvormeget mon saadanne Udsigter kan kaste af sig om Aaret?

ERIK. Det piner mig at høre en Moder tale saadan til sit eneste Barn.

FRU RAMSING. Enhver taler som Ens Forstand er til.

ERIK. Du behøver ihvertfald ikke at være bange for, at vi skal falde jer til Byrde. Og hvad jeg i Tiden har laant, skal blive dig tilbagebetalt med Renter.

FRU RAMSING. Naar kan jeg saa hæve Renterne?

ERIK. Hvis jeg var din Mor, vilde jeg skamme mig.

FRU RAMSING (hæftig) Men nu er det mig, der er din Mor, og derfor skammer jeg mig. Tror du inte, jeg kender dig, min Dreng, jeg der har levet sammen med din Far i 40 Aar. Han havde ogsaa i sine unge Dage ligesaa mange Overbevisninger som Haar paa Hovedet. Men jeg fik ham gudskelov pillet ligesaa blank som min flade Haand. Og saa fik vi Embede.

ERIK. Man kan ikke blive i en Stilling, som man ikke kan forsvare.

FRU RAMSING. Har man først Stillingen, kan man saagu' altid forsvare at blive i den.

ERIK. Jeg er ikke Far.

FRU RAMSING. Du ligner ham.

ERIK. Far har altid været svag.

FRU RAMSING. Han har altid været et Mand-folk.

ERIK. Men jeg siger dig, at jeg er stærk.

FRU RAMSING. Og saa siger du, at du inte ligner din Far. De selvsamme Ord brugte han mindst én Gang om Dagen. Men det blev ved Ordene.

ERIK. Jeg skal vise jer, at det ikke er Ord. Jeg siger dig det her, at I skal komme til at bøje jer for mit Arbejde og mine Evner, og den Dag skal komme, da du og Far skal se mig som en af de første. Blot I vil give mig Tid til at arbejde i Ro og saa en Smule Taalmodighed.

FRU RAMSING. Nu har vi haft Taalmodighed med dig i 35 Aar.

ERIK. Du ved, jeg fandt først sent mit Kald.

FRU RAMSING. De, der inte har noget, er altid længe om at finde det.

ERIK (med et bittert Smil). Hvor jeg vidste det! Jeg vidste, at jeg vilde møde Modstand, men jeg

ventede dog i det mindste en Smule Forstaaelse hos dem, der stod mig nærmest. Maaske har man slet ikke Lov til at vente sig sligt. Hvorledes skulde du kunne forstaa mig? Du, der er født i en anden Tid — lever paa en Livsanskuelse, der er ganske modsat min. Jeg tror paa Individets Selvbestemmelsesret — du paa Samfundets. Jeg stoler paa min egen Dom — du paa andres. Du mener, at enhver Tid bør være som den, du fødtes i. Jeg mener, at enhver Tid bør gaa til Grunde, for at en ny kan opstaa.

FRU RAMSING. Alt det har jeg læst før.

ERIK. Det er ingen Kunst at spotte. Jeg gaar imidlertid med Fortrøstning Tiden imøde — alene. Jeg ved, at det vil blive en haard Tid for mig. Men det faar saa være.

FRU RAMSING (rejser sig). Du vil altsaa inte tage imod Fornuft.

ERIK. Her er Tale om noget ganske andet, Mor.

FRU RAMSING. Det har jeg været paa det rene med hele Tiden.

ERIK. Det er en ren og skær Følelsessag. En Sag mellem mig og min Samvittighed.

FRU RAMSING. Samvittighed! Hvor kan du tale om Samvittighed? (Peger paa Darwin) Du er jo en slet og ret Fritænker.

ERIK. Jeg er ikke nogen absolut Fritænker. Vi kalder os de religiøse.

FRU RAMSING. Aa Gud — var du dog gaaet til Teatret!

Men nu skal jeg sige dig en Ting. Hvis du inte endnu idag gør en Ende paa hele denne Kommers og gaar til Direktøren og beder ham om at lade alting være glemt, saa er vi to færdige. Nu kan du jo vælge mellem din Galskab og mig.

ERIK (lidt efter). Jeg maa vælge det første.

FRU RAMSING. Jeg siger dig blot, min Dreng: Naar jeg er gaaet ud af Døren der, saa sætter jeg inte mine Ben i denne Stue mere.

ERIK. Jeg ved, at du er haard, Mor, men det faar saa være.

FRU RAMSING. Og inte en rød Øre mere siger jeg dig.

ERIK. Saa haard kan du ikke være, Mor.

FRU RAMSING. Nu spørger jeg dig for sidste Gang: vil du gøre, hvad din Mor beder dig om, eller vil du inte?

ERIK. Vil...? Jeg kan ikke.

FRU RAMSING (i Døren) Farvel.

ERIK (hen imod hende) Mor!

(Entredøren falder i efter Fru Ramsing. Erik synker sammen i en Lænestol. Bertha kommer ind fra Baggrunden til venstre.)

BERTHA. Hvem var det, der gik?

ERIK. Mor —

BERTHA. Uden at sige Farvel?

ERIK. Hun forlod mig i Vrede. Nu har ogsaa hun slaaet Haanden af os. Vi kan intet vente os i Fremtiden. Ikke engang de 50.

BERTHA. De gjorde saamænd hverken fra eller til.

ERIK. Det er ikke saa meget dét, Bertha. Men de Penge var dog ligesom et Baand, der bandt os til Hjemmet.

BERTHA. Nu er det nok dig, Erik, der taber Modet.

ERIK. Modet . . . hvis det kun var dét, det galdt! Men det er ikke destomindre et factum, at jeg idag er blevet 600 Kr. fattigere. (Vender sig mod Bertha) Nu har jeg kun dig, Bertha.

BERTHA. Nu skulde du gaa, Erik. Jeg skal ind til Drengen.

ERIK. Hvordan har han det idag?

BERTHA. Han har det saa godt som ikke i lange Tider.

ERIK. Stakkels Barn —

(Bertha gaar ind i Baggrundsværelset, hvis Dør hun lader staa aaben. Erik gaar hen til Døren:.) Hvordan var hans Aabning . . ? Se, hvor han ler, Bertha. Hvor saadan et lille Væsen vækker Ens Selvopholdelsesdrift. Jeg tror, jeg vil gaa hen at se at faa noget at vide om Pladsen ved den frie Skole. (Nikker til

Barnet) Farvel Bitten — nu gaar Far ud og tænker paa ham og Mor. (Til Bertha) Farvel, min Pige. (ud.)

BERTHA (inde ved Vuggen) Saa, nu skal Bitten sove. (Dukker ned bag Vuggen) Borte . . . (frem igen) Abuuu . . . (ned igen) Borte . . . (frem) Abuuu . . . (Lader Fingrene spasere over Dynen.) Der kommer en lille Musss og tager hans lille Mavse. Dikkedikdik . . . ! Der kommer en lille Musss og tager hans lille Mavse. (Stopper til om den lille) Saa, nu skal vi sove — (Vugger og nynner sagte:)

Sov, mit Barn, sov længe,
jeg rører Vuggens Gænge,
vifter Fluen fra din Kind,
kalder Drømmen til dit Sind —
sov, mit Barn, sov længe . . .

CARSTENS (har aabnet Døren fra Entreen og gaar forsigtig frem til Baggrundsværelset) Undskyld, jeg forstyrrer maaske Idyllen —

BERTHA. Er det Dem, Carstens! (Rejser sig og kommer stille ind) Det var rart, at De kom. Jeg har ventet Dem.

CARSTENS. Erik er ikke hjemme?

BERTHA. Han er lige gaaet. Har De noget nyt at fortælle mig?

CARSTENS. Nej —

BERTHA. De har ikke talt med Hjort?

CARSTENS. Jo —

BERTHA. Hvad sagde han?

CARSTENS. Den Mand har et meget sigende Smil.

BERTHA (lidt efter) Hvad tror De om det alt-sammen, Carstens?

CARSTENS. Jeg tror ganske simpelt, at Revolutionen er forestaaende. Det er den jo altid her til Lands. Og dér bliver den.

BERTHA. Men hvad tror De om Erik?

CARSTENS. Ja, hvad tror De selv. Min Mening om Erik kender De jo fra gamle Dage. Jeg er stadig af samme Mening.

BERTHA. Jamen det, der er sket i disse Dage — synes De, det ligner Erik?

CARSTENS. Erik og Erik er to Ting.

BERTHA. Det Hele er mig en Gaade.

CARSTENS. Erik er ogsaa en Gaade. Sfinks-en —

BERTHA. Hvorfor smiler De? Hvad mener De med Sfinksen?

CARSTENS. De ved, jeg holder ikke af at sige, hvad jeg mener.

BERTHA. Vi har dog kunnet tale ud med hinanden før.

CARSTENS. Jamen den Gang var jeg heller ikke saa klog som nu.

BERTHA. Sig mig nu, hvad De mente med Sfinksen?

CARSTENS. Jeg mente den danske Sfinks. En Løvekrop — og et Faarehoved?
Er De saa lykkeligere?

BERTHA (haardt) Synes De, De plejer at gøre mig lykkeligere?

CARSTENS (trækker tavs paa Skuldrene).

BERTHA. Jeg mente det ikke saadan.

CARSTENS (efter en kort Stilhed). De har jo dog ogsaa kunnet se. Dengang da vi, som De sagde, talte ud med hinanden, da saa' De jo rigtig paa mig, ikke sandt. Kan De huske, hvad De sagde en Aftenstund, mens Erik og jeg var paa Besøg hos Deres Fader?

BERTHA. Jeg var et forkælet Barn. Hvad tror De, man husker af den Slags?

CARSTENS. Jeg husker altid mine egne Dumheder. —

Naa, men det var jo ikke det, vi skulde tale om. Erik er svag, det ved De. Han hører nu en Gang til dem, der maa bruge store Ord for at holde sig oppe. Ellers gaar Luften af ham.

BERTHA. Jeg tror alligevel, De tager fejl, Carstens.

CARSTENS. Kan være.

BERTHA. Erik har den bedste Vilje.

CARSTENS. Muligvis.

BERTHA. Og han føler det virkelig som noget af en Samvittighedssag.

CARSTENS. Maaske.

BERTHA (nervøst) Hvorfor siger De ikke rent ud, hvad De mener.

CARSTENS (rejser sig). Fordi jeg vil have, at De skal gøre Begyndelsen. (Hen over Gulvet) Vi er dog ikke længere Børn, der holder Hænderne for Øjnene og saa tror, de staar i Skjul.

BERTHA (med en pludselig Overgang). Ja, ja — jeg ved det godt — De har Ret! Men De kan tro, det er ikke let at skulle indrømme det.

CARSTENS. Derfor har jeg ogsaa ondt af Dem.

BERTHA. Men jeg vil ikke have, at De skal have ondt af mig.

CARSTENS. Herregud — de Ord brugte jeg selv engang.

BERTHA. Saa husker De vel ogsaa, hvad De følte.

CARSTENS. Ja — jeg følte, at jeg sagde en Flovse. Men saadan er nu engang Udtrykket for de menneskelige Følelser.

BERTHA. Hvor De har forandret Dem siden dengang. Saa tvivlende og saa fattig.

CARSTENS. Ja, man bliver jo ældre. (Med et Smil) Men synes De i Grunden, jeg var rigere den Gang?

BERTHA (tier).

CARSTENS. Javist er jeg tvivlende — fattig om De vil. Saadan bliver vi danske, naar Troen paa de store Ord bliver taget fra os. Der er jo kun to Slags Mænd her hjemme: De tomme Tønder — og dem, der er faldet i Staver. — Naa, men det var Erik, vi skulde tale om.

BERTHA. Er der i Grunden noget at tale om? Jeg synes, det Hele er saa uendelig haab-løst.

CARSTENS. De skal se, det Hele viser sig at være en lidt uheldig Spøg.

BERTHA. Synes De derfor, det er mindre trist?

CARSTENS. Nej, men saa er det som Livet er.

BERTHA (efter et Øjeblik's Stilhed). Erik er jo saa godtroende, saa grænseløs modtagelig. Det er, som om han ikke kan skelne mere. Var han ikke anderledes dengang? Eller var det kun mig, der syntes det? Ja, jeg spørger Dem, Carstens, fordi jeg ved, at De ikke misforstaar. Jeg har saa tit trængt til at spørge en anden end mig selv. Og De kender jo Erik — og mig.

CARSTENS. Kender og kender. Man kender maaske allermindst dem, man bryder sig om at

kende. De sad jo dengang med Hænderne fulde af Vilje og Virkelyst. Eller var det kun mig, der syntes det? Ja, nu er det mig, der spørger.

BERTHA. Aa — det glider som Sand mellem Ens Fingre.

CARSTENS. Ja, men hvorfor glider det?

BERTHA. Hvorfor? — Hvorfor lever man?

CARSTENS. Ak ja — vi vil jo alle saa gerne tage fat paa Livet. Og saa brænder vi vore smaa Fingre og skyer Ilden.

BERTHA. Det er slet ikke det. Saadan taler kun de, der aldrig har haft Hænderne fulde.

CARSTENS. Maaske.

BERTHA. Jeg havde den bedste Vilje.

CARSTENS. Jeg ogsaa. Det siger man jo altid, naar man ikke har andre Pjalter at dække sig med.

BERTHA (hæftig). Jeg havde et Maal for mit Liv.

CARSTENS. Har De naaet det?

BERTHA. Jeg tror, jeg vilde have kunnet naa det. — Hvad er det, De sidder og regner efter paa Fingrene?

CARSTENS. Vilde have kunnet — —? Jeg sidder og regner efter, om det er Før-Fortid eller Før-Fremtid.

BERTHA. Det er let nok at smile.

CARSTENS. Man vænner sig saa let til Yderligheder her i Livet. Jeg har nu valgt det, som jeg syntes klædte mig bedst.

Naa, men det var nu ikke det, vi skulde drøfte. Mens vi sidder her og falder i Staver, rumler Revolutionen i alle Tønderne —

Har Klint været her idag?

BERTHA. Nej.

CARSTENS. Heller ikke Brask og Buemann?

BERTHA. Nej.

CARSTENS. De gik alle saa stille omkring henne paa Skolen, som om de bryggede paa det tynde Øl, der kommer bagefter. Der gaar Rygter om skarpe Modtræk fra Direktørens Side — den Mand kender sine Pappenheimere. Han ved, i hvis Vestelomme deres Mod er at finde.

BERTHA. Tror De virkelig, de andre vilde svigte Erik?

CARSTENS. Her til Lands svigter man ikke. Man mødes i Forstaaelse ved et godt Maaltid Mad. I Danmark ender enhver Oprører som Hædersgæst.

BERTHA. Ved De, hvad jeg sidder og tænker?

CARSTENS. Nej —

BERTHA. Gid De havde Ret!

CARSTENS. Og det tør De sige?

BERTHA (rejser sig). Ja, jeg gider ikke andet.

CARSTENS. Saa ved jeg, De taler sandt. Det gør man kun, naar man ikke mere gider lyve.

BERTHA. Det troede De ikke om mig — vel?

CARSTENS. Jeg troede, De var stærkere.

BERTHA. Skulde jeg maaske ikke have sagt det?

CARSTENS. Saadan spørger Kvinder altid, naar de har sagt det?

BERTHA. Aa, jeg er for træt til at kunne tænke. Ja, saadan bliver man, Carstens. — — Husker De Klinten derhjemme . . . hvor Bølgerne havde hulet den og hulet den, og hvert Aar listede et Stykke bort under den . . .? Jeg troede jo dengang, jeg havde Kræfter . . . Vilje . . . hvad skal jeg kalde det? Men hver Gang jeg brugte mine Kræfter her i Livet og virkelig fik trodset min Vilje igennem, følte jeg mig svagere og svagere. Livet havde ladet mig vinde — og taget mine Kræfter.

CARSTENS. Ja, Livet er en stor Filur.

BERTHA. Og nu er det jo, som det én Gang er. Jeg synes ikke mere, jeg har Tid eller
Mor har Ret —.

Lyst . . . med Barnet og Huset og Erik og det
altsammen. Naar jeg en sjælden Gang tænker
paa mig selv, saa er der altid noget, der kalder
paa mig . . en Besked, jeg har glemmt . . noget
Tøj, der skal ses efter (med en svag Hovedbøjning hen mod
Baggrunden) . . et lille Klynk. Aa, hvor Ens Liv
dog bliver til de tusind Ingenting!

CARSTENS. Ak ja, det er jo ikke alle, der
kan regne med saa mange Nuller.

BERTHA. Ja, vi regner med Nuller, Car-
stens — vi, der regner Livet ud i Skillinger.

CARSTENS (rejser sig) Javist er det trist, at saa
meget gaar til Grunde. Men man lever jo da
gudskelov kun den ene Gang.

Naa, jeg vilde forresten gerne have talt med
Erik, men jeg kan ikke vente længere. Jeg
kommer ovenikøbet for sent til min Religions-
time.

BERTHA. De underviser jo ikke i Religion.

CARSTENS. Ved De da ikke, at jeg har
overtaget Eriks Timer under hans Sygdom?

BERTHA. Sygdom . . ?

CARSTENS. Herregud — ved De da heller-
ikke, at Erik er syg?

BERTHA (med dæmrende Forstaaelse). Jamen, du
gode Gud . . .

CARSTENS. Og at jeg gaar med hans An-
søgning om Afsked her i Lommen?

BERTHA. Carstens ...!

CARSTENS. Og vil De saa hilse Erik og sige, at han i Overmorgen begynder paa Side 63: da Moses saa' ... og at der er givet for til: men Israels Børn sørgede ... paa Side 66 for neden. Farvel.

(Han gaar hurtig. Bertha staar nogle Øjeblikke uden at røre sig, med Smilet lysende over sit Ansigt. Saa gaar hun til Vinduet og staar endnu smilende bag Gardinet, som hun trækker lidt frem for sit Ansigt. Lader det saa falde, mens Smilet glider skælvende bort.)

GAMLE RAMSING (har famlende aabnet Døren tilhøjre. Faar Øje paa Bertha og gaar hen imod hende). Har jeg sovet — —?

BERTHA. Men Svigerfar dog — dig glemmer vi nok helt allesammen!

RAMSING. Jo Tak — jo Tak —

BERTHA. Har Svigerfar det godt i Dag?

RAMSING. Jo Tak — har det altid godt. — Hvordan har lille Erik det?

BERTHA. Lille Einar har det ogsaa godt. Vil Svigerfar se ham?

RAMSING. Jo Tak. — Hvor er Mor henne?

BERTHA. Svigermor er gaaet hjem.

RAMSING. Skal jeg da ikke ogsaa hjem?

BERTHA. Jo, men vi syntes, det var Synd at vække Svigerfar. Marie skal nok følge Svigerfar —

RAMSING. Ak ja — ak ja —

(De gaar ind i Baggrundsværelset. Bertha kalder Pigen ind og giver hende Besked, mens den gamle sidder ved Vuggen. I det samme aabnes Døren hurtig fra Entreen.)

ERIK (staar derude og kalder ind i Stuen, idet han hastigt og nervøst affører sig Overtøjet:) Bertha . . . Bertha . . !

BERTHA (ind, lukker Døren efter sig:) Er du allerede tilbage?

ERIK. Har her været noget Bud?

BERTHA. Nej — men hvad er der . . .

ERIK. Noget Brev?

BERTHA. Nej.

ERIK (lader sig falde ned i en Stol) Pladsen ved den frie Skole er besat paa et Møde iaftes. Svaret maatte altsaa være her, hvis det var mig. Aa, Gud — jeg tænkte det . . . jeg tænkte det! Og ved du, hvem jeg saa styrte derhen, da jeg kom derfra?

BERTHA. Nej?

ERIK. Klint —

BERTHA. Klint!

ERIK. Han har altsaa søgt den — jeg kunde se det paa ham —

BERTHA. Spurgte du ham da ikke?

ERIK. Vi lod, som vi ikke saa' hinanden.

Du skal se, han har faaet den . . . han har faaet den . . .

BERTHA. Erik — vær dog en Mand.

ERIK (*sammensunken* :) En Mand er saadan. —
Og denne . . . denne Plebejer . . . denne sam-
vittighedsløse Løgner . . .!

BERTHA. Erik dog . . Pigen kan høre det . . .

ERIK (*mere dæmpet*) Lad blot hele Verden høre
det.

BERTHA. Du ved jo endnu intet.

ERIK. Jeg ved ihvertfald, at jeg ikke har
faaet Pladsen. Lad endda det være — jeg ved,
hvordan slige Besættelser finder Sted — For-
talere — Forbindelser — —. Men at netop han
skulde faa den — den Mand, jeg troede var min
Ven! . . . Aa, du forstaar ikke, Bertha, hvor sligt
kan virke nedbrydende.

BERTHA. Du vilde jo ikke tro mig.

ERIK. Tro dig?

BERTHA. Jeg var saa sikker paa, at Klint
søgte.

ERIK. Jeg ogsaa.

BERTHA. Du?

ERIK. Inderst inde, ja. Jeg skjulte det blot
for dig for ikke at bedrøve dig mere end højest
nødvendigt.

BERTHA. Aa, Erik —

ERIK. Det er Sandheden. Kald det barnligt, godhjærtet — saadan er jeg nu en Gang.

Ringede det ikke . . ? (Idet Bertha gaar ud for at lukke op:) Jeg er ikke hjemme —

(Man hører Klints Stemme i Entreen. Erik rejser sig, gaar med løftet Hoved til Entredøren og siger fast og myndigt:) Jeg er hjemme!

(Klint ind, Bertha efter. Hun gaar ind i Baggrundsværelset og lader Døren staa aaben efter sig.)

KLINT. Godmorgen, kære. Jeg gik mig en lille Vending i det prægtige Vejr.

ERIK. Ja, jeg saa' dig.

KLINT. Du saa' mig?

ERIK. Nede i Omegnen af den frie Skole, ja.

KLINT. Saa var det dog dig, jeg mødte, kære. Du kom ud fra Skolen? Du ved, jeg ser saa daarlig — og jeg tænkte jo mindst af alt paa, at jeg skulde møde dig dér.

ERIK. Ja, ellers havde jeg vel næppe mødt dig dér.

KLINT. Hvad mener du, kære?

ERIK (imod ham) Jeg mener . . . hvad havde du at gøre paa den frie Skole?

KLINT (rolig) Jeg vil svare dig med at vende Spørgsmaalet om: Hvad havde du der at gøre, kære?

ERIK. Svar mig først paa mit!

KLINT. Du glemmer dig selv, kære —

ERIK. Men du glemte ikke dig selv, da du søgte den Plads, som ogsaa jeg søgte.

KLINT. Du har altsaa søgt den? Du!

ERIK. Ja, jeg!

KLINT. Det var blot det, jeg vilde have konstateret, kære. (Ser et Øjeblik paa Erik:) Og du har ikke faaet den! (Da Erik tier maalløs, brister Klint i Latter.)

ERIK (rasende) Men du har maaske derimod faaet den!

(Klint bliver pludselig stille. I det samme brister Erik ud i en vild, hoverende Latter:) Du fik den altsaa heller ikke! Bertha — hører du —! Saa er der da endnu Retfærdighed til! (Da Bertha kommer ind:) Hører du, Bertha, han har heller ikke faaet den!

KLINT. Jeg havde ingen Grund til ikke at søge.

ERIK. Du vidste, at jeg søgte.

KLINT. Jeg? Paa Ære —!

ERIK (foragtelig) Ære —

KLINT. Hvorfor sagde du mig ikke, at du søgte? Haanden paa Hjærtet — hvorfor sagde du mig det ikke?

ERIK. Hvad skulde det have hjulpet?

KLINT. Det skal jeg sige dig, kære. Jeg

svarer dig her med Haanden paa Hjærtet: Saa havde jeg aldrig søgt!

ERIK. Oho —

KLINT. Men jeg skal ogsaa sige dig, hvorfor du ikke sagde mig det: Fordi du vidste, at jeg søgte . . nej, lad mig, kære. Og saa tænkte du, at fik du Pladsen, saa var det en rigelig Erstatning for Tabet af mit Venskab, som maatte blive Følgen af dit Rænkespil.

ERIK (imod ham:) Tyv tror, hver Mand stjæler.

BERTHA. Erik!

KLINT. Vær blot rolig, Frue. Vi kæmper gudsketak med aandelige Vaaben. (Til Erik:) Det var jo dig, der vilde være Forkæmper for den aandelige Frigørelse i Skolen . . .

ERIK (med et drillende Smil:) Du blev ikke Inspektør den Gang, Klint.

KLINT. Jeg troede, du vilde ofre dig for denne revolutionære Opgave. Jeg tilstod aabent og ærligt —

ERIK. Ja, aabent og ærligt —

KLINT. Du vilde være ene om Førerskabet, ikke sandt . . du havde Kraft og Vilje til at trodse din Ret igennem. Og saa søgte du Inspektørpladsen, kære.

ERIK. Men du fik den ikke, kære.

KLINT. Vil du blot svare mig: hvor kunde du søge den?

ERIK. Hvor kunde du søge den?

KLINT. Det skal jeg sige dig med det samme, kære. Jeg indsaa, at de to Stillinger udelukkede hinanden. Derfor afslog jeg den ene og søgte den anden. Nu du, kære!

ERIK. De to Stillinger behøvede ikke at udelukke hinanden.

KLINT. Du er en Filur, kære.

ERIK. Og du er en Bonde, kære. De to Ting udelukker heller ikke hinanden.

KLINT (tager sin Hat — med et bredt Smil:) Dér fejler du . . (bukker for Erik) . . for nu gaar jeg. (ud.)

ERIK (staar et Øjeblik — vender sig saa mod Døren:) Pøbel . . !

(Da Bertha kommer hen til ham:) Det glæder mig, at han ikke fik Pladsen.

BERTHA. Klint trøster sig maaske med det samme.

ERIK (slaaer ud med Haanden:) Dét er Venskabet — !

BERTHA (efter nogle Øjeblikkes Stilhed) Hvad har du nu i Sinde at gøre, Erik?

ERIK. Det samme som før: arbejde for min Ret.

BERTHA. Men hvordan?

ERIK. Med aaben Pande.

BERTHA. Aa, Gud . . .

ERIK (hen til hende — blidt) Hvorfor sukker du? Vi maa ikke tabe Modet, Bertha. Tror du, Mor vil slaa Haanden af os efter dette? Tror du?

BERTHA. Det har hun jo gjort, Erik. Om nogle Dage har vi maaske ikke det tørre Brød i Huset.

ERIK. Det tørre Brød . . . Tror du da virkelig, en Moder lader sin Søn sulte?

BERTHA. Du kender din Mor.

ERIK. Ja, jeg kender Mor . . . jeg kender Verden. Tænk dig Dagen idag. Først min Mor — saa min Ven — alle svigter de, naar det gælder — — om det saa er dig.

BERTHA. Jeg kan ikke mere.

ERIK. Bertha — — Bertha — — nu skulde vi to jo netop holde sammen.

BERTHA. Aa, jeg er saa træt, saa fortvivlet —

ERIK. Tror du da ikke, jeg er fortvivlet? Men vi maa være stærke. Svinger ogsaa du, hvad har jeg saa tilbage? Husk, hvad der staar skrevet, Bertha: Manden skal forlade sin Fader og Moder og blive hos sin Hustru . . . ja, jeg ved

godt, at det er Bibelens Ord, men de kan ogsaa være sande.

(Lidt efter:) Hvad tænker du paa, Bertha?

BERTHA. Jeg tænker paa lille Bitten.

ERIK. Bertha — jeg lover dig — Drengen skal intet komme til at mangle. Jeg skal arbejde Dag og Nat —

BERTHA (ryster paa Hovedet:) Arbejde . . .

ERIK. Der er altid Arbejde for den, der vil.

BERTHA. Men er der Arbejde for dig?

ERIK. Sig mig, hvad du forlanger af mig?

BERTHA (rolig) Jeg forlanger blot, at du skal tænke.

ERIK (griber om sit Hoved:) Tænke? — — Jeg kan ikke tænke. (Synker ned foran hende) Kunde du da tænke dig noget, Bertha?

BERTHA. Hvis nu du og Direktøren blev enige?

ERIK. Hvorledes . . ?

BERTHA. Saa alting blev, som det før havde været.

ERIK (fast) Det kan jeg ikke — —! Hvad tror du, de andre vilde sige? — — Hvad blev saa hele min Kamp?

BERTHA. Fred, Erik —

ERIK. Fred...?

BERTHA. En hæderfuld Fred. Det kunde jo ske under en for begge Parter værdig Form.

ERIK. Kunde du tænke dig det, Bertha?

BERTHA. Ja, Erik.

ERIK. (Lidt efter) Jeg ikke.

(Atter lidt efter) Hvordan var det, du udtrykte dig...? Under en for begge Parter værdig Form — —?

TREDJE AKT.

Scenen: Samme Stue.

CARSTENS (aabner Døren fra Entreen). Godmorgen.
Er Erik hjemme?

BERTHA (ser sig raadvild omkring). Jeg tror det
ikke . . .

CARSTENS. Saa venter jeg, til han er staaet
op.

Er der ellers noget nyt?

BERTHA. Jeg har talt med Svigermor, som
De bad mig om. Hun lovede at komme i Løbet
af Formiddagen.

CARSTENS. Hun tager vel gamle Ramsing
med?

BERTHA. Det lovede hun. Men hvad vil
De i Grunden med Svigerfar? Han siger jo dog
ingenting.

CARSTENS. Det skal han heller ikke. Han
skal virke som den stumme Bebrejdelse.

BERTHA. Er det ikke Synd, Carstens, at bruge en gammel aandssvag Mand —

CARSTENS. Der er det gode ved en aandssvag Embedsmand, at han ingen Dumheder begaar, fordi han er vant til at overlade alt til sin Fuldmægtig. Fru Ramsing saa' vel ogsaa straks, at nu galdt det om at handle hurtigt og se bort fra en hvilken som helst Følelse.

BERTHA. Jeg tror, hun var henrykt over at skulle spille med.

CARSTENS. Ja, hun hører til de sande Kvinder.

BERTHA. Hvad tænker De saa inderst inde om mig?

CARSTENS. Ingenting.

BERTHA. Ogsaa jeg spiller dog under Dække.

CARSTENS. Det gør vi alle. Hvis vi spillede aabent, snød de andre os kun for Gevinsten.

BERTHA. Jeg synes, man spiller sig selv saa tankeløst bort — sætter Dag for Dag en Stump af sit Livs bedste Værdier ind paa at vinde Dagens og Vejens usle Bagateller. Og saa ser man ikke, at man taber, før man staar der med de tomme, tomme Hænder.

CARSTENS. Ja, ja — De har Ret og atter Ret. Den Tilfredsstillelse har jo altid de, der bliver snydt. —

Naa, men det som det i Øjeblikket drejer sig om, er Maaden hvorpaa Erik skal tages. Han hører

jo til den ikke saa sjældne Fremtoning herhjemme, der er klippet til som Løve. De springer op som de Løver de er. Og vi har kun at sørge for, at de falder ned som det samme.

BERTHA. Hvem tror De, vi gavner derved?

CARSTENS. Os selv. Ellers fik vi kun Martyrer i Stedet. Og det er dog, naar galt skal være, behageligere at høre en Løve bræge end en Martyr brøle.

BERTHA *(stille)* Jeg synes kun, jeg er med til at holde Livet for Nar — mit eget Liv — —

CARSTENS. Herregud, det er jo dog kun Bagateller.

BERTHA. Jamen . . hvis nu hele mit Liv ikke var andet . . ? *(Der er et Øjeblik Stilhed, saa siger hun:)* Hvad har De saa ellers udrettet, Carstens?

CARSTENS. Jeg har søgt at overtale de andre til at blive i Baasene. Der gaar flere og flere Rygter om skarpe Forholdsregler fra Direktørens Side. Jeg tænker, Brask og Buemann kommer her hen idag for at raadslaa. Jeg talte med Brask iaftes og gik for første Gang i mit Liv ind paa hans Tankegang. Det er forøvrigt den eneste Maade at tale med en gal Mand paa. Saa tror han, at ogsaa jeg er klog.

BERTHA. Og Buemann?

CARSTENS. Buemann syntes jeg ikke det var værd at spille Tid paa. Jeg kunde jo ikke løbe an paa, at jeg blev den, han talte sidst med.

BERTHA. Fik De heller ikke talt med Direktøren?

CARSTENS. Jo.

BERTHA. Hvad sagde han?

CARSTENS. Intet.

BERTHA (ser tavs ned for sig).

CARSTENS. Ja, det var ikke saa heldigt. Jeg holder mere af ham, naar han siger noget. Saa kan man i Almindelighed slutte sig til, hvad han ikke mener.

BERTHA. Tror De, han har noget i Sinde?

CARSTENS. Aa nej, han har jo været gamle Ramsings Ven.

BERTHA. Hjort er skarp. Jeg tror, han vil haane Erik.

CARSTENS. Saa vil han ihvertfald gøre det paa en saadan Maade, at Erik vil opfatte det som en særlig Udmærkelse.

(Tænker sig lidt om) Det gælder jo blot om at finde en Form . . . at samle de to Hoveder under samme Hat . . .

BERTHA. Det bliver vist ikke saa let.

CARSTENS. Nej, for enten maa Hatten være meget blød. Eller Hovederne.

(Døren i Baggrunden til venstre aabnes hurtig.)

ERIK (i Døren). Bertha — Barnet — —! (Bertha løber ind. Erik ser Carstens, samler Slaabrokken om sig og kommer

frem:) Godmorgen — (ser ned ad sig) ja, du maa undskyldte, men naar man først falder i Søvn ud paa Morgenstunden — —

(Sætter sig.) Naa, I talte maaske om . . . (med en Haandbevægelse) . . ?

CARSTENS. Ja, din Kone var hos mig igaar og drøftede Muligheden for en Ordning.

ERIK. Ja, hun talte noget om det. Bertha ønsker selvfølgelig som alle Kvinder helst Fred. Jeg foretrækker ligesaa selvfølgelig Krig.

CARSTENS (rolig). Selvfølgelig. Paa det Punkt er du og Direktøren ganske enige.

ERIK (opmærksom). Hvadbehager?

CARSTENS. Jeg siger — Direktøren foretrækker selvfølgelig ogsaa Krig.

ERIK. Tror du?

CARSTENS. Absolut. (Kort Stilhed.) Men naturligvis . . . (holder inde.)

ERIK. Du vilde sige . . ?

CARSTENS. Nej, det var ikke noget.

ERIK. Ja, for hvis der var noget, du vilde sige, saa beder jeg dig betragte denne Samtale som ganske konfidentiel.

CARSTENS. Tak.

(Atter en kort Stilhed. Carstens sidder dybt grundende.)

ERIK. Under alle Omstændigheder vil du
Mor har Ret —

kunne forstaa, at der kun kan være Mulighed for en Ordning, forsaavidt som den kan ske under en for begge Parter værdig Form.

CARSTENS. Det er saa vanskeligt et Begreb at regne med. Hvad der er værdigt for den ene, er maaske ikke værdigt for den anden.

ERIK. Jeg tror absolut, man tør gaa ud fra, at Hjort er en Gentleman.

Men lad mig engang høre, hvorledes du kunde tænke dig Sagen grebet an. Som jeg sagde til Bertha, da hun fortalte mig, at du ønskede at tale med hende om Stillingen: Jeg kan selvfølgelig ikke røre mig.

CARSTENS. Selvfølgelig. Du maa jo lade syg.

ERIK. Syg?

CARSTENS. Hør nu . . . jeg kunde tænke mig Sagen grebet saaledes an. Jeg gaar til Direktøren, fortæller ham, at du har været syg, siden I sidst taltes ved . . . af Overanspændelse, Nervøsitet, hvad du nu vil. Imidlertid har du nu haft Tid og Ro til at tænke Sagen igennem og er kommet til det Resultat, at du synes, den trænger til at forliges.

ERIK. Jeg?

CARSTENS. Ja — eller jeg . . . det betyder jo ikke noget.

ERIK. Det betyder noget for hele min Stilling.

CARSTENS. Ja ja, saa siger vi, at den trænger til at forliges for begges Anseelses Skyld.

ERIK. For begges Anseelses Skyld . . ikke ilde . . .

CARSTENS. Og hvis jeg nu kunde formaa Direktøren til at komme til dig, fordi du paa Grund af Sygdom ikke han komme til ham — saa kommer jo ligefrem Bjærgen til Muhammed.

ERIK (med et fiffigt Smil) Maaske . . maaske . . .
(Pludselig) Men det er jo Løgn altsammen, Carstens!

CARSTENS. Jeg troede, det var din Ære, det galdt. Og den betyder vel lige saa meget for dig som en Løgn?

ERIK. Men saa Ansøgningen, kære. Den kan vi jo ikke lyve os fra — og de andre — — nej, det er umuligt, man er jo dog ikke nogen rén Pjalt.

CARSTENS (har taget Ansøgningen frem). Erik — du bad mig besørge denne til sit Bestemmelsessted (lægger Ansøgningen paa Bordet) — her er den! Du maa ikke bebrejde mig, at jeg lod den ligge de Par Dage. Jeg gjorde det, fordi jeg vilde have, at dit Sind skulde komme fuldstændig til Ro, før du foretog det absolut afgørende Skridt. Nu mener jeg, at det rette Tidspunkt er kommet. Gør nu, som du selv synes.

ERIK. Jeg tvivler ikke om, at du har handlet ud fra en virkelig Venskabsfølelse for mig, Carstens. (Op og ned ad Gulvet.) Jeg kan i Øjeblikket

ikke se, hvorledes du uden at udsætte mig for Misforstaaelse skulde kunne ordne denne Sag. Men maaske er det den rigtige Vej du er inde paa. Jeg skal ihvertfald tænke over Sagen — ja mere maa du foreløbig ikke forlange af mig. (Man hører Stemmer ude i Entreen. Erik lægger Ansøgningen ned i Skrivebordsskuffen, gaar saa hen til Carstens og siger dæmpet:) Selvfølgelig gaar jeg ud fra, at hvad der her er talt om . . .

CARSTENS. Selvfølgelig.

(Det banker paa Døren fra Entreen.)

ERIK (ved Skrivebordet). Kom ind!

(Brask aabner forsigtig Døren og kommer ind. Buemann følger.)

BRASK. Godmorgen. Undskyld, hvis vi kommer til Forstyrrelse.

ERIK. Bevares.

BRASK. Ja se, vi er jo nærmest kommet her som en Slags Deputation fra den radikale Gruppe.

CARSTENS (trækker sig lidt tilbage). Saa er jeg vist overflødig —

BRASK. Sku ikke mer end vi andre.

ERIK. Tag Plads, mine herrer. (De sætter sig alle.) Hvormed kan jeg være Dem til Tjeneste?

BRASK. Ja, det er sku saadan sin Sag at være Ordfører, naar man ikke ved, hvad man skal sige. Men man kan jo lige saa godt springe i det: Vi kan ikke nære os derhenne!

ERIK. Undskyld, men jeg forstaar ikke —

BRASK. Vi maa først og fremmest se at faa en Ordning med Hjort.

BUEMANN. Ja, se jeg mente jo, at paa den anden Side . . .

BRASK. Hvis der ikke har været et Helvede før henne paa Skolen, saa bliver der det sku nu.

ERIK. Jamen, hvad kan jeg . . . ?

BRASK. Han vil gennemføre radikale Reforme, ser De. Ja, De kan spørge Carstens, det er ham, han har betroet det. Radikale Reforme, jeg ved ikke, hvad De gir mig! Drengene skal behandles som Mennesker . . . Undervisningsmetoden skal forbedres . . . det vil sige, det bliver os Lærere, det kommer til at gaa ud over. (Kolerisk.) Nu har jeg været Skrivelærer siden 1867, og saa skal jeg til at lære Stejlskrift!

BUEMANN. Ja, og saa er der jo paa den anden Side —

BRASK. Ja, saa er der den rent private Aarsag til, at jeg personlig ikke kan nære mig. De kender Hjort, naar han er spydig — saa kan han gøre En desperat. Men naar han er venlig, som i disse Dage, saa kan han gøre et Menneske fuldstændig sindssyg, hvis han ikke er det i Forvejen. Hvad siger De, Carstens?

CARSTENS. Det kan jeg jo ikke godt tale med om, Brask.

BRASK. Nej, De kan sku aldrig tale med, undtagen naar De ikke bliver spurgt.

CARSTENS. Jeg mener — jeg er jo ikke Medlem af den radikale Gruppe.

BRASK. Nej, tak De Deres Gud for dét. — — Jeg tager blot et Eksempel paa hans Uforskammethed. Jeg staar igaar i et af Fri-kvarterene og røger min Stump. Saa kommer han hen til mig. Og ved De, hvad han saa spørger om, midt som vi staar og taler sammen? — Om jeg ikke vil røge en god Cigar?

CARSTENS. Hvad gjorde De saa, Brask?

BRASK. Jeg hævnede mig. Jeg tog den sku.

BUEMANN (til Carstens) Ja, jeg mener nu, at paa den anden Side — —

CARSTENS. Nu er De nok kommet over paa den anden Side, Buemann.

BUEMANN. Ja, Herregud, for mig er det Hele jo nærmest et Spørgsmaal, om ikke Lønningen kunde blive lidt bedre.

CARSTENS. Saadan noget siger man ikke, Buemann. Det mener man kun.

BRASK (der imidlertid har bearbejdet Erik:) Se, derfor maa vi sku finde en Løsning, Ramsing. Hjorts Chikanerier stammer fra Deres Ansøgning. Den var jo ogsaa et Slag i Synet.

ERIK. Ja, ja — lad os ikke tale om dét —

BRASK. Jamen, kære — det var jo netop dét, de andre bad mig tale med Dem om. De bad mig udtrykkelig fremhæve, at man beundrede

Deres Mod og Offervilje etcetera. Men de bad mig tillige samtidig pointere, at man vel mente, at en Revolution var forestaaende, men at man dog fandt det rigtigst at afvente et gunstigere Øjeblik. Ja, det samme mente De jo ogsaa, Carstens.

CARSTENS (nikker) Ja, Brask. Hver Gang en Revolution har været forestaaende herhjemme, har man altid fundet det rigtigst at afvente et gunstigere Øjeblik.

BRASK. Var det det, jeg sagde?

CARSTENS. Ja, det var det, De mente.

ERIK. Er det da Meningen, at Kampen skal opgives?

BRASK. Vi arbejder selvfølgelig videre. I Stilhed.

ERIK. Men jeg?

BRASK. Ja se, De maatte jo paa en eller anden Maade se at faa Deres Ansøgning tilbage. Det er den, der kreperer ham, forstaar De. Saa gik det hele o—p op. Og saa glemte han sku nok Reformerne.

ERIK (efter en lille Pavse) Min Ansøgning tilbage...? Jeg forstaar slet ikke... ja, mener du ikke ogsaa det samme, Carstens — der er dog noget, der hedder Ære. De har jo da ogsaa Ære i Livet, Brask.

BRASK. Naar man har 66 Øre i Timen, har

man sku ikke Raad til megen Luksus. Hvad siger De, Carstens?

CARSTENS. Jeg har jo Livrente, saa jeg kan ikke saa godt tale med. Det, De anser for en Luksus, Brask, er jeg maaske vant til at betragte som en Nødvendigheds-genstand.

ERIK. Dette er kommet saa aldeles overraskende over mig — ja overrumplende. Hvis jeg forstaar Dem rigtig, beder De mig ligefrem paa Partiets Vegne om ikke at fortsætte.

BRASK. Ja, det var Meningen.

ERIK. Jeg skulde altsaa endnu en Gang ofre mig?

BRASK. Der er sku ikke andet at gøre.

ERIK. Men man kan dog ikke . . !

BRASK. Man kan sku altid, naar man bare vil.

ERIK. Hvad mener du, Carstens?

CARSTENS. Jeg mener som Brask.

BRASK. Og som en ringe Anerkendelse for Deres forskellige Opofrelser, har vores Gruppe anmodet mig om at indbyde Dem til en lille Fællesspisning paa Lørdag efter Skoletid. Der kunde vi saa lægge Grunden til et fortsat Samarbejde.

CARSTENS (til Brask) Kan ikke andre komme med til det Samarbejde, Brask?

BRASK. Nej, det er Partiets Lombrekasse vi lader stryge. Og den har De jo ikke spædet med til.

ERIK (der har staaet for sig selv i Tanker:) Jeg kan ikke give noget endeligt Svar nu. Kun dette: Jeg skal tage Sagen under alvorlig Overvejelse og se at finde en Løsning.

BUEMANN. Klokken er mange, Brask. Og du ved, at Direktøren staar ved Vinduet i disse Dage og hilser, naar vi kommer for sent.

ERIK. Hjort er maaske dog mere af en Gentleman, end vi før har troet.

BRASK. Med al Respekt for Hjort som Gentleman (hidsig) . . . som Menneske er han sku en Flab!

Saa tænker De over Løsningen, Ramsing. Og saa bestiller vi Middagen.

CARSTENS (til Brask) Men hvis nu Ramsing ikke finder nogen Løsning?

BRASK. Saa spiser vi sku Maden selv. — Skal De ikke med? De har jo ogsaa Time.

CARSTENS. Jeg kommer straks.

BRASK. Ja, De er jo Hjorts fine Ven — saa Dem er han naturligvis saa hensynsfuld ikke at hilse paa, naar De kommer for sent. —

Farvel! (Brask og Buemann ud.)

CARSTENS (nærmer sig Døren) Ja, jeg vil saa blot spørge dig — skal jeg tale med Direktøren?

ERIK. Gør som du synes. Jeg stoler paa dit Venskab.

CARSTENS. Skal der søges Forsoning, maa det være nu.

ERIK (efter nogen Selvovervindelse) Saa lad mig da, naar I alle vil det. Men jeg siger dig — ingen nedværdigende Betingelser.

CARSTENS. Det bliver der ikke Tale om. Du møder blot imorgen til Religionstimen og lader som ingenting.

ERIK. Ved du, hvor det er vi begynder?

CARSTENS. Paa S. 63: da Moses saa' . . .

ERIK. Hvilken forunderlig Symbolik! Jeg staar selv her som Moses og ser ind i Frihedens forjættede Land. Og saa bliver jeg dog i Ørkenen. Svar mig ærligt, Carstens: Kan man det?

CARSTENS. Moses blev jo ogsaa i Ørkenen.

ERIK. Ja ja — gaa da. Du ved, jeg stoler fuldt ud paa dig. (Tager en Bog fra Reolen:) Det var jo S. 63 . . . ?

(Carstens gaar. Erik sætter sig ved Skrivebordet og blader i Bogen.)

BERTHA (kommer hurtig ind fra højre.) Erik — din Far og Mor er der.

ERIK (rejser sig) Far og Mor!

BERTHA. Din Mor bad mig spørge, om de maatte forstyrre dig?

ERIK. Bad hun dig spørge? De kære gamle Mennesker. Lad dem komme om et lille Øjeblik. Jeg skal blot have lidt Tøj paa.

(Bertha gaar atter ind i Sideværelset til højre. Erik gaar hen mod Døren i Baggrunden til venstre. Idet han kommer forbi Kakkelovnen, falder hans Øjne paa Darwin. Han tager Busten ned og gaar med den ind i Baggrundsværelset.)

Da han er inde, aabnes Døren fra højre, og de gamle Ramsings kommer ind.

FRU RAMSING (leder den gamle hen til en Stol.) Saa, sæt dig nu kun dér, Ramsing, saa kommer han straks.

RAMSING. Hvem er det, der kommer?

FRU RAMSING. Det er jo Erik.

RAMSING (nikker til hende) Ja ja — Mor har Ret.

FRU RAMSING. Ja, det er rigtigt, Ramsing. Husk nu paa, at andet skal du inte sige, naar jeg spørger dig. Kun saadan: Mor — har — Ret.

RAMSING (lidt efter:) Men hvem har Ansaret?

FRU RAMSING. Herregud, det er der jo ingen, der spørger om, Ramsing.

RAMSING. Jensen er kun konstitueret.

FRU RAMSING. Ja — ja —

RAMSING. Skal vi ikke snart hjem?

FRU RAMSING. Jo, naar vi har talt med Erik.

RAMSING. Hvad skal vi tale med Erik om?

FRU RAMSING. Det skal jeg nok besørge. Blot du kan huske, naar du bliver spurgt: Mor har Ret —

RAMSING (eftertænksomt) Ja ja — (pludselig:) Men hvorfor har du altid Ret?

(Erik kommer ind fra Baggrunden til venstre. Han er i tæt tilknapet Diplomatrakke.)

ERIK. Goddag Mor. (Gaar hen og kysser Faderen paa Panden.) Hvordan har Far det?

RAMSING. Hvad siger han?

FRU RAMSING. Erik spørger, hvordan du har det?

RAMSING. Jo Tak — jo Tak —

ERIK (til Moderen) Bertha sagde, at du og Far ønskede en Samtale med mig.

RAMSING. Hvordan har lille Erik det?

FRU RAMSING. Far mener lille Einar.

ERIK. Jo Tak, Far. Han sover.

RAMSING. Skal jeg ikke ogsaa sove?

ERIK (ryster beklagende paa Hovedet — gaar hen til Moderen) Stakkels Far!

FRU RAMSING. Aa Gud ja — man ved snart inte, hvem der er mest at beklage i disse Tider. Den der har sin Forstand, eller den der inte har den.

RAMSING (nikker i Stolen) Mor har Ret — Mor har Ret.

ERIK. Hørte du, Mor? Far forstaar dog endnu.

FRU RAMSING. Du kan vel tænke dig, min Dreng, hvorfor vi er kommet?

ERIK. Jeg kan tænke det.

FRU RAMSING. Ja, vi er jo kommet for at bede dig se at faa en Ordning med Hjort. Herregud, vi er gamle, Far og jeg, og hvem ved, hvor længe vi gør det endnu.

ERIK. Mor —

FRU RAMSING. Ja, du er ung endnu. Men vent, til du engang selv bliver ældre, og lille Einar vokser til.

ERIK. Jeg forstaar dig saa godt, Mor. Men du maa ogsaa kunne forstaa mig.

FRU RAMSING. Jeg forstaar dig maaske bedre, min Dreng, end du tror.

ERIK. Saa maa du ogsaa kunne indse, at jeg har maattet handle, som jeg gjorde, og at der maatte staa Strid mellem Forældre og Barn.

FRU RAMSING. Ja — ja —

ERIK. I er begge født i en Tid, hvor Personligheden traadte tilbage for det, man kalder Samfund — for Samfundets Mening og Samfundets Dom. Samfundets Dom var, om jeg saa

maa sige Individets Højesteret. Der galdt ingen anden Overbevisning end den, Samfundet delte.

Og nu jeg derimod? Født i en Tid, hvor Individets Frigørelse er Løsenet. Personlighedens Ret den højeste Ret. Hvor enhver Mening, der blot er Udslag af en virkelig Overbevisning, har sin Eksistensberettigelse —

FRU RAMSING. Ja ja — men hvis det nu alltsammen lod sig ordne.

ERIK. Jeg selv kan hverken gøre fra eller til.

FRU RAMSING. Erik — du vil da inte gøre Far og mig mere Sorg.

ERIK. Det ved du, jeg nødigst af alt vilde gøre.

FRU RAMSING (klapper hans Haand) Du har altid været en god Dreng. (Til gamle Ramsing:) Hvad siger du, Ramsing?

RAMSING (halvt blundende). Mor har Ret — Mor har Ret —

ERIK (hen til Faderen, kysser hans Pande). Far —!

RAMSING (hæver Stemmen:) Men hvem har Ansaret?

ERIK. Ingen andre end jeg selv, Far. (Til Moderen) Hørte du — Far spurgte om, hvem der havde Ansaret. (Til Faderen) Troede Far, at jeg vilde kaste Skylden over paa ham og Mor? (Da gamle Ramsing ikke svarer) Stakkels Far, han er træt.

Ansaret . . ? Hvad tror du, Far mente med Ansaret, Mor?

FRU RAMSING. Han mente vel dit Ansvar overfor Bertha og lille Einar.

ERIK (tankefuld) Maaske tænker Far dybere end jeg, naar det kommer til Stykket.

FRU RAMSING. I sad jo nu og havde det saadan hvad man kalder rigtig godt med hinanden, du og Bertha.

ERIK (bevæget). Bertha er i Virkeligheden et sjældent Menneske, Mor.

FRU RAMSING. Hun er dig ogsaa en god Hustru, min Dreng. Det har heller inte været nogen let Tid for hende med Drengens Sygdom og Huset og det Hele.

ERIK. Bertha og Barnet skal intet komme til at lide, om jeg saa selv skal bløde derfor.

FRU RAMSING. Far og jeg vilde jo ogsaa gjerne hjælpe lidt til som før.

ERIK (hen til Moderen.) Jeg tænkte nok Mor, at du ikke vilde svigte os.

FRU RAMSING (stryger ham over Haaret) Min Dreng, min egen Dreng — har vi dig igen?

ERIK. Jeg synes, det er første Gang, at vi to har talt sammen, Mor — talt ud med hinanden. Jeg vidste nok, at du tilsidst vilde forstaa mig — som maaske kun en Mor kan forstaa.

FRU RAMSING. Naar jeg inte skulde kunne forstaa dig, hvem skulde saa kunne det?

ERIK. Om I har mig igen? Tror du da, jeg har tænkt paa andre end dig og Far, siden vi skiltes igaar i Vrede? Jeg troede, I vilde svigte mig, og saa kommer I til mig —

FRU RAMSING. Og beder dig om, at alt maa blive som før.

ERIK. Min Kærlighed til jer er den samme, som den altid har været.

FRU RAMSING. Saa ordner det sig nok med Direktøren.

ERIK. Jeg er saa glad, fordi I kom, Mor, og vi to efter lang Tids Forløb atter mødes i fuld Forstaaelse og med gensidig Respekt for hinanden.

FRU RAMSING. Ja ja, min Dreng. Og du skal se — Hjort svigter inte gamle Ramsings Søn.

ERIK. Men nu ved du ogsaa, hvorledes jeg er, Mor, og forstaar, hvorfor jeg har maattet handle, som jeg har gjort.

FRU RAMSING. Du kunde vistnok inte handle anderledes.

ERIK. Og du kan forstaa, at det har været strænge . . . oprivende Tider, ikke mindst for mig.

FRU RAMSING. Ja ja, min stakkels Dreng.

— Men saa møder vi jo nok paa Skolen, saa alt kan blive godt igen.

ERIK. Du bliver ikke vred, Mor, naar jeg beder dig ikke spørge mig mere. Det afhænger jo af saa meget andet, som ikke jeg alene er Herre over. Men jeg lover dig, at jeg skal strække mig saa vidt, som jeg paa nogen Maade kan, for din og Fars Skyld. Mere maa du ikke forlange.

FRU RAMSING. Saa er jeg ogsaa rolig.

ERIK. Jeg har hverken haft Tid eller Ro til at tænke paa mig selv i disse Dage. Det kan man ogsaa trænge til.

FRU RAMSING. Tænk du kun, min Dreng. Saa gaar Far og jeg ind til Bertha saa længe. (Erik staar tavs og eftertænksom, medens Fru Ramsing gaar hen til gamle Ramsing og kalder:) Ramsing!

RAMSING (halvt i Søvn) Er der noget, Jensen?

FRU RAMSING. Det er mig, Far. Nu skal vi gaa.

RAMSING. Hvorfor skal vi gaa igen?

FRU RAMSING. Fordi vi skal.

RAMSING (rejser sig med Anstrængelse) Ak ja — ak ja —

(De to gamle gaar ind til højre. Erik hjælper dem med sønlig Omhu.)

CARSTENS (aabner hastig Døren fra Entreen, da de gamle er kommet ind, og Erik har lukket Døren efter dem) Det var godt, jeg traf dig.

Mor har Ret —.

ERIK. Hvad er der? Er der sket noget nyt?

CARSTENS. Direktøren kommer. Han er her om et Øjeblik.

ERIK. Direktøren? Hvad vil han? Og hvad skal jeg gøre?

CARSTENS. Det maa du jo bedst selv vide.

ERIK. Det kommer mig saa fuldstændig overrumplende. Jeg har jo ikke engang faaet Tid til at tænke derover. Hvad raader du mig til at gøre, Carstens?

CARSTENS. Gør, hvad du selv vil.

ERIK. Men naar jeg nu ikke selv ved, hvad jeg vil?

CARSTENS. Saa gør, hvad han vil. Han ved det nok.

(Det ringer. Carstens gaar hurtig ind til højre. Erik sætter sig, nervøst optaget, ved Skrivebordet. Pigen aabner Døren fra Entreen. Direktøren træder ind. Erik rejser sig i stor Overraskelse.)

DIREKTØREN. Goddag, Hr. Ramsing. Bliv blot siddende. Jeg hørte, De var syg.

ERIK (stammende) Det var Hovedet —

DIREKTØREN. Tænkte det — tænkte det — Deres gamle Svaghed.

ERIK. Vil Direktøren ikke tage Plads?

DIREKTØREN. Tak Tak. De ved, min Tid er stærkt optaget. Jeg vilde blot se til Dem.

ERIK. Det var overordentlig venligt af Direktøren.

DIREKTØREN. Herregud, jeg er en Ven af Deres Far, og De er Deres Fars Søn. — Tror De nu, at De føler Dem stærk nok til at kunne begynde imorgen? Saa vidt jeg ved, har De Religionsstimen fra 10—11.

ERIK. Jeg vilde jo gjerne forinden tale med Direktøren.

DIREKTØREN. Jeg er lutter Øre. I fem Minutter.

ERIK. Direktøren erindrer maaske vor Samtale forleden?

DIREKTØREN. Jeg husker, De talte en Del om Deres personlige Overbevisning. Var der ellers andet...?

ERIK. Direktøren erindrer maaske, at jeg — jeg kan godt sige af i dybeste Forstand religiøse Grunde — ikke mente at kunne fortsætte med Religionsundervisningen i Skolen.

DIREKTØREN. Saa træffer det sig jo heldigt, at jeg er kommen. Jeg kan saa maaske med det samme faa at vide, om De endnu er af samme Mening.

ERIK. Det var netop det, jeg gjerne vilde tale med Direktøren om.

DIREKTØREN. Lad høre.

ERIK. Direktøren erindrer maaske, at jeg sagde Dem, at den personlige Sandhed for mig var en Livssag.

DIREKTØREN. Jeg erindrer meget vel, at De talte om den personlige Sandhed, og jeg er i et og alt enig med Dem i, at den bør være en Livssag. Men husk, min gode Ramsing — et Menneske kan tale saa længe om en Ting, at han tilsidst selv tror paa dens Sandhed. Jeg selv elsker personlig Sandhed, men jeg stopper i Almindelighed Ørene til, naar jeg hører Ordet. For De vil sikkert give mig Ret . . . saa saare Menneskene har fundet Ord for en skøn Tanke, raaber Gadesælgerne med den paa hvert et Hjørne. — Men for at vende tilbage . . . De talte om Deres personlige Sandhed og om Deres Livssag . . . ?

ERIK. Jeg har tænkt meget i disse Dage.

DIREKTØREN. Saa tør man jo næsten ikke beklage Deres Fraværelse.

ERIK *(fast)* Og jeg tror, at jeg nu har fundet mig selv.

DIREKTØREN. Jasaa —

ERIK. Det er kommet saa overraskende over mig, ja overrumplende. Slog ned i mig som Apfelsinen i Aladdins Turban.

DIREKTØREN. Jasaa — lad høre.

ERIK (med en værdig Haandbevægelse) Jeg haaber, at denne Samtale, som i strængeste Forstand personlig, bliver . . .

DIREKTØREN. Selvfølgelig.

ERIK. Jeg er i disse Dage naaet til den sikre og endelige Overbevisning, at min Sympathi er hos det Parti, der repræsenterer det moderate Fremskridt herhjemme.

DIREKTØREN (nikker eftertænksomt) Jeg tror, min gode Ramsing, at De har fundet den Fold, hvor De hører hjemme. Og jeg tror, at Folket som Helhed hører hjemme sammesteds. Der er det uhyre tiltalende ved det moderate Fremskridt, at det altid gaar den gyldne Middelvej og altid har, om jeg saa maa sige, den gyldne Middelstand med sig. Jeg elsker Maadeholdet her til Lands . . . Maadehold i Drik, i Frihed og Fremskridt. Dette at man drikker — men gør det med Maade! Det var jo ogsaa det, jeg vilde prøve, Ramsing. De slugte uden Maade, sidst vi taltes ved, al Frihed og Fremskridt paa en Gang. Jeg vilde se, hvor meget De rummede. Jeg vidste, at De som god Søn af god Familie vilde finde Deres rette Standpunkt, naar det galdt. Og jeg finder Dem, hvor jeg havde ventet — midt imellem. Den, der staar midt imellem, er altid paa den rette Side. Han kan strække en Haand til højre og en til venstre. Det glæder mig for Deres Forældre, Deres Hustru og Barn og Deres gode Hjem her i lille Kirkestræde.

ERIK. Hvis jeg ikke misforstaar Direktøren,

tør jeg altsaa gøre Regning paa Deres fulde Forstaaelse.

DIREKTØREN. Min fulde Forstaaelse.

ERIK. Det, der først og fremmest har Betydning for mig, er at overbevise Direktøren om, at jeg har handlet ud fra absolut hæderlige Motiver.

DIREKTØREN (ser paa sit Ur) Tror De ikke, det vil vare for længe? Jeg har kun et Par Minutter.

ERIK. Det er et Øjeblikks Sag.

DIREKTØREN. Jeg tror alligevel hellere, jeg maa have det til gode til en Gang ved Lejlighed. Hvad vil De overbevise mig om? De vilde ikke undervise i Religion — det er en ærlig Sag. Det stred mod Deres Overbevisning, og De vilde ikke slaa af — det er saa hæderligt som noget. Nu er De, hvis jeg har forstaaet Dem rigtig, kommet til den Erkendelse, at De har taget fejl, og at De kan undervise i Religion, uden at det strider mod Deres Overbevisning. Er det uheldigt at erkende sine Fejl og skifte Mening, ydermere naar den Mening, man kommer til, netop er den, der deles af det Parti, hvis Hæderlighed paa Forhaand er givet, fordi det er født hæderligt. Deres Motiver skulde ikke være hæderlige, naar De er en Søn af den gamle Ramsing? Jeg antog Dem i sin Tid som Lærer paa Skolen i Tillid til Deres gode Navn. De har skiftet Anskuelse i Mellemtiden — men De har jo ikke skiftet Navn. Derfor staar Pladsen Dem stadig aaben.

ERIK. Jeg tror, Direktøren og jeg begynder at forstaa hinanden.

DIREKTØREN. Jeg har altid forstaaet Dem.

ERIK. Men jeg tror. at jeg først idag har forstaaet Dem rigtig.

DIREKTØREN. Det skulde glæde mig . . . det skulde glæde mig. Jeg har ogsaa gjort mig Umage for at udtrykke mig saa tydelig som muligt. Kun endnu dette: Jeg har nu faaet talt med Dem og set, hvad De indeholder. Og jeg kan glæde Dem med, at jeg har fundet Dem i Besiddelse af alle de Egenskaber, som jeg havde ventet at finde.

ERIK. Jeg takker Direktøren.

DIREKTØREN. Ingenting at takke for. Jeg tror, De vil gøre Navnet Ramsing Ære.

ERIK. Det er ihvertfald mit Haab. Og hvad angaar den lille Kontrovers mellem Direktøren og mig, saa tillader jeg mig at tro, at den ikke har forandret noget i det gode Forhold mellem Direktøren og min Familie. Jeg beder Dem være overbevist om, at jeg, selvom jeg ikke i et og alt deler Direktørens Anskuelser, saa har al mulig Respekt for Dem som Menneske og ikke mindst som Overordnet.

DIREKTØREN. Og jeg haaber paa min Side, at De, min gode Ramsing, er overbevist om, at jeg har al mulig Respekt for Dem som Menneske

og ikke mindst som underordnet. Jeg beder Dem blot betænke: Den lille Kontrovers mellem Dem og mig synes mig slet ikke saa lille endda. Et Menneskes Selverkendelse er ikke — ja, undskyld jeg bruger et Billede, De før brugte — en Appelsin, der falder ned i hans Turban. Den er de Visers Sten, som man søger og søger at finde, indtil Døden overrasker En i Ens Søgen. Og Frihed og Fremskridt! Ved De, hvad Frihed og Fremskridt er, min gode Ramsing? Det er Menneskehedens lyse Faner. De smiler vel, naar jeg siger Dem, at jeg elsker Frihed og Fremskridt. Men den, der skal løfte dem til Kamp og muligvis til Sejr, maa have i sig noget af Menneskehedens samlede Kraft. Det er ikke forsmædeligt at prøve sig selv og komme til Erkendelse af sin egen Ringhed og Svaghed. Men det er formasteligt at tro, at man er Fanebærer, naar man har Klove, hvor Kløerne skulde sidde. De første, en god Sag bringer frem i Lyset, er de mange, der føler sig kaldede. Krybet kravler altid først frem i Solen. Der kan være et saadant Mylder, der kaster sig over den gode Sag, at den falder til Jorden med det samme. Men en skønne Dag kommer den Udvalgte — en Mand, der maaske ikke engang er født med et anset Navn som De eller jeg. Saa styrter atter Maserne til Fanerne. Men da gælder det, hvem der kan løfte Fanen højest — de tusinde eller den ene. For én Mand kan løfte en Fane højere end de tusinde.

(Rejser sig) Nu har jeg sagt Dem, hvad jeg

ønskede at sige. Saa ser jeg Dem imorgen paa Skolen til Religionsundervisningen fra 10—11.

ERIK. Jeg skal give Møde.

DIREKTØREN. Farvel.

(Han gaar hurtigt, fulgt af Erik, der bukkende følger ham til Dørs. Da Erik atter kommer ind, staar han et Øjeblik i vaagnende Forundring, ryster saa paa sit Hoved og gaar rank og smilende hen til højre.)

ERIK (aabner Døren og kalder:) Bertha —!

BERTHA (hurtig ind) Naa...?

ERIK. Alt bliver ved det gamle.

BERTHA. Men hvad sagde han, Erik?

ERIK. Elskværdigheden selv. Han talte om mit ansete Navn osv. osv. Resten kan vente til senere.

BERTHA. Begynder du saa igen imorgen?

ERIK. Ja. — Og ved du, hvad vi to saa samtidig begynder, Bertha? Et nyt Liv. Men det kan altsammen vente til senere.

BERTHA. Klint er derinde.

ERIK. Klint?

BERTHA. Han vilde gjerne tale med dig.

ERIK. Med mig!

BERTHA. Skal jeg sige til ham, at du helst vil være fri?

ERIK. Nej, kære! — Bertha, jeg begynder at forstaa de Mennesker, der tror paa et Forsyn, som leder alt til det bedste. Lad saa blot Klint komme.

(Bertha gaar ind til højre. Lidt efter aabner Klint Døren og træder ind. Hans Ansigt er aabent og tillidsfuldt.)

KLINT. Det forbavser dig maaske at se mig, kære?

ERIK (Efter en lille Pavse) Nej.

KLINT. Jeg kunde ikke udholde den Tanke, at vi to skulde skilles som Fjender.

ERIK. Det var ikke mig, der vilde det, Klint.

KLINT. Ikke mig heller. Ingen af os vilde det, kære. Jeg regner ikke et ubetænksomt Ord. Derfor kommer jeg nu til dig og siger (med udstrakt Haand :) lad alt være glemt!

ERIK (staar nogle Øjeblikke tavs. Saa rækker han Klint Haanden og siger bevæget) Det var smukt af dig at komme, Klint.

KLINT. Tak, kære.

(De staar nogle Øjeblikke uden at kunne tale.)

KLINT. Jeg vidste det . . . du vilde ikke trække din Haand tilbage, naar jeg rakte dig min. Vi hører jo dog sammen, kære.

ERIK. Det tror jeg ogsaa.

KLINT. Hvad var det Hele? Et uoverlagt Ord, kære. Og dét skulde være nok til at

bryde et Venskab som vort? Hvad vilde ikke Skumlerne derhenne sige, naar de fik Aarsagen at vide? Ja, du kender Rygter og Sigtelser... man staar værgeløs, kære... og det vilde under alle Omstændigheder kunne stille os i et vanskeligt Lys. Alt dette kan vi nu slaa ned ved at lade som intet og atter række hinanden Haanden. Saa vil simpelthen ingen faa noget at vide...

Saa lad os da give hinanden Haandslag paa aldrig mere at tale om, hvad der har været os imellem — ikke engang til andre.

ERIK. Du har min Haand, Klint.

KLINT. Og du min, kære.

ERIK (med løftede Hænder) Gudskelov — saa er da alt igen ved det gamle! (Iler hen til Døren tilhøjre:)
Bertha.. Mor.. kom ind allesammen... Bitten skal ogsaa med!

(De gamle Ramsings kommer ind. Erik hjælper omsorgsfuld Faderen til Sæde. Bertha og Carstens kommer bagefter, bærende Vuggen med den lille, som de stiller foran gamle Ramsing. Klint betragter rørt den gamle ved Vuggen.)

CARSTENS (hen til Erik) Saa Erik, nu er du da lykkelig.

ERIK. Ja, nu er jeg lykkelig. (Ser sig om i Stuen)
Det er, som om jeg havde været i fremmede Lande og var vendt hjem igen...

CARSTENS. Til gamle Danmark.

ERIK. Ja. Alt synes mig nyt — og dog er alting ved det gamle.

CARSTENS. Ak ja —

(Gamle Fru Ramsing er imidlertid kommet hen til dem.)

ERIK. Og ser du, Carstens, dét som for mig er det vigtigste — min personlige Overbevisning, den har jeg i god Behold (lægger Haanden paa sit Bryst) her inde.

FRU RAMSING. Behold du den blot, min Dreng, der hvor du har den. Det er inte nogen Kunst at rykke frem med sin Overbevisning. Men det er en Kunst at kunne holde den for sig selv. Det har din Far forstaaet — og du skal se, du kommer til at ligne ham.

GAMLE RAMSING (nikker sig til Hvile i Stolen) Mor har Ret — Mor har Ret —

(Carstens betragter med et Skuldertræk Gruppen, der har samlet sig om den lille i Vuggen.)

